A KOLOZSVÁRI UNITÁRIUS KOLLÉGIUM

(TEOLÓGIAI AKADÉMIA, FŐGIMNÁZIUM, ELEMI ISKOLA)

ÉRTESÍTŐJE

AZ 1919—20. ISKOLAI ÉVRŐL.

SZERKESZTETTÉK:

A TEOLÓGIAI RÉSZT

GÁLFI LŐRINC,

DÉKÁN.

A TÖBBIT:

DR. GÁL KELEMEN,

IGAZGATÓ.

XLI. ÉVFOLYAM.

CLUJ—KOLOZSVAR.

Nyomatott Stief Jenő és Társa könyvnyomdai műintézetében.

1920.

Kozma Ferenc.

1844. február 17. — 1920. május 12.

Méltó sarja egy régi és jó nevű papi családnak, mely több neves írót és szónokot adott egyházunknak. Középiskolái végeztével ő is a papi pályára ment s meg is kezdte a szószéken szép reményekre jogosító működését. Nem sokára azonban átlépett a tanári pályára s egyházi szolgálatát az államival cserélte fel. — 1883-ban mint tanfelügyelő Kolozsvármegye elhanyagolt népoktatásának vezetője lesz. 1893-ban az egyházi közvélemény egyhangu bizalommal a kollégium felügyelő gondnokává választja a már jó hírnevű pedagógust.

Itt új tér nyílik egyháza iránt való buzgóságának és az iskola iránt érzett meleg szeretetének, amelyet családi hagyományként hozott magával. Évközben az iskolát gyakran látogatta, az év megnyitás, évzárás és más iskolai ünnepek alkalmait örömmel kereste és használta fel, hogy az ifjúsághoz szóljon és hallassa mindig megfontolt, higgadt és okos tanácsait és útmutatásait. Hosszú időn át nem volt az igazgatóságnak olyan gyűlése, melyen részt ne vett volna s nem volt az iskolai életnek olyan fontosabb mozzanata, amelyen akár mint vezető, akár mint munkás, akár mint lelkesen érdeklődő jelen nem lett volna. S említsem-e az új kollégium építésénél építtető bizottsági elnöki tisztében szerzett feledhetetlen érdemeit? Szelid birája volt a tanári karnak, atyai jóságú barátja az ifjúságnak. Egyéniségét, szelid lelkét és jóságát jellemzik azok a pedagógiai elvek, melyeket gondnoki beiktatója alkalmával székfoglalójában vázolt. Szelid lelke visszariad a túlterheléstől. A hajónak, a hidnak, mozdonynak — úgymond — megvan határozva teherbiró képessége. Annál többet nem szabad rárakni, mert az erő és teher közötti egyensúly a természetnek egyik megfelebbez-

hetetlen törvénye. Az igavonó állatot is védi korunk humanus szelleme a túlságos tehertől. Csak az ifjúságnak testi és szellemi élete volna kivéve a törvény védelme alól?

Kora előhaladásával az utóbbi években mind jobban visszavonul s csak az érettségi vizsgálatokon teljesítette mindig szelid és megértő lélekkel az elnöki tisztet.

Mi tisztelettel és szeretettel vettük körül életében, fájó érzéssel foglaltuk jegyzőkönyvünkbe a megboldogult emlékét; emlékünkben fogjuk tartani harmonikus szép életének gazdag tartalmú tanuságait. Emlékezete áldott! Legyen fölötte könnyü a hazai hant!

I. RÉSZ.

Teologiai akadémia.

1. Adatok az 1919—20. iskolai év történetéhez.

Iskolaévünk a világbéke vajudásának éve volt, amelynek szenvedéseit egész esztendőn keresztül éreztük. Az intézetet okt. 6-án nyítottuk meg kilenc beíratkozott hallgatóval. Tanáraink közül Dr. Boros György és Győrfi István egész éven át távol voltak. Szaktárgyaik tanítása érdekében a református egyházkerület teologiai fakultásához fordultunk, amelynek igazgatósága püspöki jóváhagyás mellett testvéri szivességgel adta beleegyezését, hogy akadémiánk hallgatói két tanárunk hazajöveteléig az ótestamentumi és vallásbölcsészeti tárgyakat intézetükben hallgathassák és azokból szabályaik szerint kollokválhassanak. Ennek megfelelően hallgatóink az említett tantárgyakat a református teologiai fakultáson hallgatták és azokból nagyrészben kollokváltak is. Ez az elrendezés, amelyre a kolozsvári magyar egyetem és azzal való összeköttetésünk megszünése miatt is szükségünk volt, kétségtelenül termékenyítő és gyümölcsöző hatással volt hallgatóink szellemi fejlődésére, megóvta őket az egyoldalusságtól és szük látókörü elfogultságtól, és jótékonyan munkált arra, hogy ifjaink a maguk nemzeti egységét érezzék és erősítsék.

Akadémiánk elhelyezése a lefolyt évben megváltozott. Régebbi helyiségeinkből hatot az egyház képviselő tanácsa az ujonnan beállított unitárius leányotthon rendelkezésére bocsátott és azok helyett a hallgatók elhelyezésére egy háló és egy dolgozó szobát adott. Igy akadémiánk most két tanteremmel, egy háló, egy dolgozó és egy tanári szobával rendlkezik a szolga lakásán kivül.

A megélhetés nehézségei a tanítást és a tanulást is csaknem lehetetlenné tették. Tanárok és tanulók csüggedt lélekkel, kopott ruhában, megalázó körülmények, zaklatások és szenvedések között

végezték munkájukat és keresték meg sovány táplálékukat. Kilakoltatott dékánjukat az akadémia hallgatói készséggel és önfeláldozással maguk költöztették új lakásába. Élelmezési díjaik miatt a hallgatók részére az egyház képviselő tanácsának rendkivüli intézkedéseket kellett tennie, hogy azok tanulásukat folytathassák.

A hallgatók létszáma az első félévben kilenc, a másodikban tizenegy volt. Ezek nevei a következők: Lőrincy Dénes harmadéves, Gál Gyula, Máté Sándor, Pataki András, Pap Domokos főgimn. tanár, másodévesek, Balázs Ferenc, Balog Pál, Máté Zsigmond, Pál Tamás elsőévesek A második félévre ezeken kivül beiratkoztak: Pálffy Albert és Pálffy Árpád elsőévesek. A jövő iskolai évre püspöki engedéllyel felvétettek: Lőrincy László, Barabás Béla, Ajtay Gyula, Gyarmathy Endre és Szántner Lajos.

Igazgatóságunk felterjesztést tett az egyház képviselő tanácsához a kántorképzés ügyben az iránt, hogy leendő kántoraink kerüljenek szerves kapcsolatba teologiai akadémiánkkal és abban nyerjenek megbizható kiképzést a szónoklás elméletében és gyakorlatában is. Erre az egyház képviselő tanácsa felhatalmazta az igazgatóságot, hogy hivja fel a kollégium internátusában bennlakó unitárius tanítóképző intézeti növendékeket a szónoklattani órák látogatására és a teologiai önképzőköri munkásságában való részvételre. Három ilyen kántorjelölt ezekben részt is vett. A kántorképzésre vonatkozóan az egyház képviselő tanácsa felhivta az akadémia igazgatóságát, hogy terjesszen fel megfelelő tervezeti javaslatot.

A tanítás a jóváhagyott tantervnek megfelelő módon történt. A jogi tanulmányokat Dr. Ferenc József, a szertartástant Vári Albert főgimnáziumi vallástanár, a szónoklattant, vallástanítástant és a szónoklati gyakorlatokat Csiki Gábor kolozsvári hitoktató lelkész, az éneklést és orgonázást Sándor János kollégiumi ének- és zenetanár tanította.

Lelkészjelöltjeink közül rendes alkalmazást nyert Gyulai Árpád a korondi és Sófalvi Domokos a bözödkőrispataki egyházközségben. Segédlelkészi szolgálaton volt Fazakas Béla a nyárádszentmártoni és Kozma Béla a székelykereszturi egyházközségben. Tanítással foglalkoztak Lőrincy Géza a székelykereszturi főgimnáziumnál, Fekete Lajos a székelyudvarhelyi polgári iskolánál és Weress Béla magántanító volt. Alkalmazás nélkül vannak: Biró Lajos, Tarcsafalvi Zoltán, Kovács Béla és Vince Sándor.

A hallgatók magaviselete általában jó volt. Tanulási kedvüket és buzgóságukat azonban sok kellemetlen körülmény rontotta, különösen pedig a szegénység. Önképzőkörükben a munkásságot megkezdték a szónoklati gyakorlatokkal kapcsolatban Csiki Gábor hitoktató lelkész vezetése alatt, de munkásságukat bénította a szükséges segítő eszközök hiánya és az a körülmény, hogy negyedéves hallgató egy sem volt és harmadéves is csak egy. A pályázatok szinvonala ezek miatt a rendesen alól maradt.

Nemcsak akadémiánk, hanem egész egyházunk történetére is kiszámíthatatlan fontosságú esemény volt az, hogy a háború után összeköttetésünk angol és amerikai hitrokonainkkal ismét megújult. Mindjárt az iskolai év elején egyházunkat meglátogatta Drummond Henrik, a Brit és Külföldi Unitárius Társaság kiküldöttje, kinek apja igazgatója volt a Manchester New College-nak, amely intézetnek magyar tanulóink tagjai voltak. Látogatása a legválságosabb időre esett, és lelkes biztatása sokat tett az általános lehangoltság és kétségbeesés eloszlatására, jövőnkbe helyezett reményünk élesztésére. Eltávozása után érdekünkben kifejtett munkássága megismertetett minket a külfölddel és megszerezte a rokonszenvet az egész magyar kereszténység részére. Ezzel sem elégedett meg, hanem útját Amerikába vette s ott tartott előadásaival elhatározó befolyással volt arra, hogy amerikai hitrokonaink is egy három tagú bizottságot küldöttek meglátogatására. Ez a bizottság Snow B. Sydney bostoni, Metcalf H. Joel winchesteri lelkészek és Witte B. Edward személyében jelentékeny összegű anyagi segitséggel április hónap óta vendégünk. Meglátogatták tanáraink vezetése mellett egyházközségeink legnagyobb részét és lelkes munkájukkal megbecsülhetetlen erkölcsi erőt is adtak egyházunknak.

A legátusi intézmény, mely a múlt évben szűk térre szorult volt, a folyó évben helyreállott, annyira, hogy hallgatóink minden megkeresésnek nem is tudtak eleget tenni.

Alapítvány akadémiánk részére nem tétetett. A hallgatók segítő alapjának gyarapítására ajándékozott Dr. Ferenc József egyházi jogtanácsos 200 koronát és Somlyai Mihály kereskedő 500 koronát. Segélyezés a lefolyt évben nem történt, minthogy hallgatóink az amerikai kiküldött bizottságtól jelentékeny összegű adományt kaptak.

Az intézet internátusában, melynek felügyelője Lőrincy Dénes harmadéves volt, kilenc hallgató lakott. Ugyanennyi étkezett a kollégium konviktusában is.

Akadémiánkat súlyos csapás érte Kozma Ferenc iskolai felügyelő gondnok halála által. Ő 27 éven át vett részt akadémiánk igazgatásában. Fejlődését mindig szívén hordozta és arra szakismerete és megértő lelkek nagyon sokat munkált. Halála ezért akadémiánkra pótolhatatlan veszteség. Második veszteségünk volt Végh Mihály egyházi és püspöki titkár halála, aki hivatalában akadémiánkra ügyeit jóindulattal kezelte, s mint vizsgáló bizottsági tag működése iránt meleg érdeklődést tanúsított.

2. Az akadémia előljárósága és tanári kara.

Az akadémia fenntartó hatósága a magyarországi unitárius egyház, amely felügyeleti, törvényhozási és igazgatási jogát az egyházi főtanács, az egyházi képviselőtanács, a püspök és egyházi főgondnokok által gyakorolja. A közvetlen igazgatást az intézet vizsgáló bizottsága, igazgató bizottsága és dékánja végzik.

a) A vizsgáló bizottság.

Elnöke a püspök, akadályoztatása esetén az egyházi főjegyző.

Tagjai: 1. az iskolai felügyelő gondnokok, Kozma Ferenc ny. kir. tanfelügyelő és dr. Árkossy Gyula kir. közjegyző; 2. az intézet tanárai; 3. középiskolai vallástanár vizsgálatnál a kollegium igazgatója; 4. az E. K. Tanács által kiküldött három vizsgálóbiztos, Végh Mihály, Vári Albert és Gyulay Árpád egyházi tanácsosok; előadó és jegyző Gálfi Lőrinc dékán.

b) Az igazgatóság.

Elnök az akadémia felügyelő gondnoka, előadó Gálfi Lőrinc dékán, jegyző Győrfi István, bizottsági tagok az intézet tanárai és a kollégium igazgatója.

c) A tanári kar.

1. Dr. *Boros György* az ótestamentumi teologia, bibliamagyarázat és hébernyelv rendes tanára. Ez évben nem tanított.

2. *Csifó Salamon*, az egyháztörténelem és egyházjog rendes tanára.

3. *Gálfi Lőrinc*, az újtestámentumi teologia- és bibliamagyarázat rendes tanára, az intézet dékánja.

4. *Győrfi István*, a vallásbölcsészet és neveléstan rendes tanára. Ez évben nem tanított.

5. *Sándor János*, a főgimnázium ének- és zenetanítója, az éneklés és orgonázás óraadó tanára.

6. Dr. *Tompa János*, kollégiumi orvos, az akadémián az egészségtan óraadó tanára.

7. Dr. *Ferencz József*, egyházi tanácsos, ügyvéd, az egyház jogtanácsosa, az akadémián a jogi tanulmányok óraadó tanára.

8. *Vári Albert*, főgimnáziumi vallástanár, az egyházi szertartástan óraadó tanára.

9. *Csiki Gábor*, hítoktató lelkész, a vallástanitástan, szónoklattan és a szónoklati gyakorlatok óraadó tanára.

3. Előadott tárgyak.

a) A Theológiai Akadémián.

Az első és második évfolyamnak együtt.

1. *Egyháztörténelem* heti három órán, tanár Csifó Salamon.
2. *Bevezetés újtestamentumba* heti két órán, tanár Gálfi Lőrinc.
3. *Egyháztörténelmi szeminárium* heti egy órán, tanár Csifó Salamon.
4. *Újtestamentumi szeminárium* heti két órán, tanár Gálfi Lőrinc.

Az első évfolyam hallgatóinak külön.

1. *Szónoklattan*, egész éven át heti egy órán, tanár Csiki Gábor.
2. *Angol nyelv* heti két órán, tanár Gálfi Lőrinc.

A második és harmadik évfolyamnak külön.

1. *Angol nyelv* heti két órán, tanár Csifó Salamon.

A harmadik évfolyamnak külön.

1. *Egyházjog* heti két órán, tanár Csifó Salamon.

2. *Egyházjogi szeminárium* heti egy órán, tanár Csifó Salamon.

3. *Újtestamentumi bibliamagyarázás* heti három órán, tanár Gálfi Lőrinc.

4. *A hitvallások története* heti két órán. tanár Gálfi Lőrinc.

5. *Az unitárius egyház közigazgatása* heti egy órán, tanár Csifó Salamon.

6. *Jogi tanulmányok* heti egy órán, tanár dr. Ferencz József.

7. *Egyházi szertartástan* heti egy órán, tanár Vári Albert.

8. *Vallástanitástan*, heti egy órán, tanár Csiki Gábor.

Mindenik évfolyamnak együtt.

1. *Szónoklati gyakorlatok* heti egy órán, tanár Csiki Gábor.

2. *Éneklés és orgonázás* heti három órán, tanár Sándor János.

b) **A Református Teológiai Fakultáson.**

Az ótestamentum teologiája heti két órán, tanár dr. Kecskeméthy István.

1. *Hébernyelv* heti két órán, tanár dr. Kecskeméthy István.

2. *Ótestamentumi bibliamagyarázás* heti két órán, tanár dr. Kecskeméthy István.

3 *Vallásbölcsészet* heti három órán, tanár Makkay Sándor.

4. *Erkölcstan* heti három órán, tanár Makkay Sándor.

4. Segélyezés és jutalmak.

A hallgatók segítő alapja az elmult iskolai év végén 908 K 14 fillér volt, mely a folyó évi adományokkal együtt 1608 K 14 fillérre növekedett. Minthogy az amerikaiak által adott segélyből minden hallgató ezer koronát és tiz méter gyolcsot kapott, az alapból senkit sem segélyeztünk.

A Renner Testvérek Bőrgyár Részvénytársaság a dékán közbenjárására ez évben is kedvezményes árban adott egy pár cipőhöz való anyagot minden hallgató részére.

Az internátus költségeit a fenntartó hatóság fedezte. Konviktusi kedvezményeket élveztek: Lőrinczy Dénes, Gál Gyula,

Máté Sándor, Pataki András és Máté Zsigmond 600—600 K-t, Pál Tamás a bölöni egyházközség kedvezményét 279 K-t.

A Tibáld József és neje alap kamatai püspöki jóváhagyással jövő évi segélyezésre tartottak vissza.

A lelkészek konviktusi segítő alapja 40 K. 82 f.

A teologiai tanárok alapja 137 K. 72 f.

A *Paget Olivér alapból* angol pályázaton 100 K jutalmat nyert Balázs Ferenc első éves hallgató, ugyanezen pályázaton dicséretben részesült Máté Sándor és Pataki András.

A Murányi Farkas Sándor és neje Bányai Ágnes-alap kamatai az E. K. Tanács intézkedése következtében az alaptőkéhez csatoltattak.

A Székely László alapítvány kamatjából 50 korona jutalom tűzetett ki a következő pályatételre: *A hitvallások szerepe a húszadik században.* Pályamű egy érkezett, amely azonban a bírálat szerint nem a pályatétel tárgyával, hanem a vallás jövő szerepével foglalkozott. Igy a pályadíj nem adatott ki.

A Székely László alapítvány kamatjából 50 korona jutalom tűzetett ki azon hallgató részére, aki *pályája iránt a legnagyobb szeretetet, legnagyobb mubkásságot és legjobb erkölcsi magaviseletet tanusít.* E jutalmat nyerte Lőrincz Dénes harmadéves hallgató.

Lőrinczy Domokos csekefalvi unitárius lelkész husz korona pályadíjat tűzött ki egy harctéren hősihalált halt, nagy családú, vallásos ember fölött elmondható *halottibeszédre.* A beszéd alapigéjéül a Jer. XIV. 9. tűzetett ki. Pályamű nem érkezett.

Péter Sándor városfalvi lelkész adományából 25 K pályadíj tűzetett ki a következő tételre: Irandó egy úrvacsorai agenda a megfelelő imákkal, melyben az úrvacsora szereztetésének jellege legyen feltüntetve és kidomborítva. Pályamű nem érkezett.

Pályázataink eredménye általában nem kielégítő, aminek okát részint hallgatóink megapadt létszámában, részint a háborús viszonyokban, részint azon körülményben keressük, hogy előrehaladott évfolyamú hallgató csak egy volt.

5. Pályázati hírdetések és tudnivalók az 1920—21. tanévre.

1. A Székely László-alap kamataiból 50 K jutalom tűzetik ki a következő pályatételre írandó tanulmány megjutalmazására: *A hítvallások szerepe a húszadik században.*

2. A Székely László alapítvány kamataiból a tanév bezárásakor 50 K jutalom fog adatni annak az intézeti hallgatónak, aki pályája iránt a legtöbb szeretetet, a legnagyobb munkásságot és legjobb erkölcsi magaviseletet tanusítja.

3. A Hadházy József és neje Kele Ida alapból 20 korona ösztöndíjat kaphat azon intézeti rendes hallgató, aki az alapítók családjából, vagy Kisküküllő vármegyében szolgáló papi családból származott. Elnyeréséért a folyamodás a beiratkozáskor adandó be az intézet dékánjához.

4. A Paget Olivèr angol alapra egy 200 koronás, egy 100 koronás és egy 50 koronás jútalomra pályázat hírdettetik a szokott feltételek mellett.

5. Lőrinczy Domokos csekefalvi unitárius lelkész 20 korona pályadíjat tűzött ki egy harctéren hősi halált halt, nagy családú, vallásos ember fölött elmondható *halottibeszédre.* A beszéd alapigéjéül a Jer. XIV. 9 tűzetett ki.

6. Az özv. Papp Sándorné alapra, egy egyházi beszéd irására pályázhatnak akadémiánk hallgatói a kollégiumi igazgató által közzéteendő hírdetésnek megfelelően.

7. Péter Sándor városfalvi lelkész adományából 25 korona pályadíj tűzetik ki a következő tételre: Irandó egy úrvacsorai agenda a megfelelő imákkal, melyben az úrvacsora szereztetésének jellege legyen feltüntetve és kidomborítva. Pályadíjtevő atyánkfia óhajtja, hogy a nyertes mű az Unitárius Szószék című vállalatban adassék ki. Pályázati határidő az összes pályázatoknál 1921. május hó 1-je.

8. A teologiai akadémiára gimnáziumi érettségi vizsgálatot tett ifjak a saját írásbeli folyamodásuk alapján vétetnek föl. A folyamodás mellé csatolandó *keresztlevél, érettségi bizonyítvány, és szülői nyilatkozat.* A folyamodás július 1-ig adandó be a dékánhoz.

II. RÉSZ.

Főgimnázium.

I. FEJEZET.

Adatok az 1919/20. iskolai év történetéhez.

Öt évi szorongás és nyomorgás után végre az év elején beköltözhettünk intézetünkbe,

Elképzelhetetlen az a rongálás és piszok, amit a hosszú háború alatt a katonaság okozott s az az állapot, melyben kiköltözése után az épületet hagyta. A vizvezeték, központi fűtés és gázvilágitás csőhálózata jóformán tönkretéve. A zárakat, kilincseket a forradalom zavarai közben ellopták, elhordották. Egyes bezárt helyiségeket felszakítottak; a II. emeleten a villanyvilágitási vezetékeket és felszerelést elvitték. Az internátus matrácai teljesen elrongyolódtak és használhatatlanokká lettek. Az összes használt helyiségeket tetűvel, poloskával és bacillusokkal töltötték meg. A helyiségekben a háború minden ragályos betegségében szenvedő betegek feküdtek.

Nagy gondot és aggodalmat okozott a helyreállitás, melynek költsége nagy teherként nehezedett az egyház pénztárára. A helyreállitás és fertőtlenités intézésére a főhatóság a főtiszt. püspök úr elnöklete alatt Pákei Lajos, dr. Árkosy Gyula, dr. Ferencz József, Hadházy Sándor, Végh Mihály és az igazgatóból álló bizottságot küldött ki s a szükséges hitelt e célra rendelkezésre bocsájtotta. A bizottság, hogy a tulságos magas költségeket lehetőleg leszoritsa, abban állapodott meg, hogy elkerül minden, egyelőre nélkülözhettő munkát s csupán azokat végezteti el, amelyek az épület biztonságát, karbantartását és mérsékelt igényekkel használatbavételét lehetővé teszik. Az eszthétikai szempont teljesen figyelmen kivül hagyatott. Legelső munka volt a fertőt-

lenítés, melyre a ma legtökéletesebb Riegler-féle módszert alkalmaztuk. Sok tárgyalás, kérelmezés, sürgönyzés volt szükséges, míg a kormányzó tanács engedélyével a szénkéneget Zalatnán beszerezhettük és elszállíthattuk. Ára egyszerre ötszörösére emelkedett. A fertőtlenítés megtörtént az egész épületben — kivéve a folyósókat, amikor egy katonai bizottság megint lefoglalta. A bizottság erre a munkálatokat beszüntette. Kérelmek, sürgönyök mentek, lótás-futás kezdődött az illetékes polgári és katonai hatóságokhoz. Közben az idő telt, a felszabadítás késett s csak augusztus 30-án szabadíttatott fel a VI. román királyi hadtest parancsnokának személyesen előadott kérésre,

A helyreállítási munkák újra megindultak, de lassan és nehezen haladtak előre, mert némely anyagok és felszerelési cikkek teljesen hiányoztak. A világító és tüzelő anyag kimélése céljából a harmadik emeleti részt kikapcsoltuk a használatból. A kőmives munkákból csak a nagy beázásokat csináltattuk meg; festési munkát csak a főlépcsőházban végeztettünk; az asztalos csak a nélkülözhetetlen butorokat javította ki; a lakatos azonban az összes kilincseket és ajtózárakat rendbehozta. Minthogy a gázgyár gázszolgáltatása állandóan zavarral és megszakításokkal történt, a bizottság arra az álláspontra helyezkedett, hogy az összes gimnáziumi és internátusi helyiségekbe bevezetteti a villanyt. Ez megtörtént.

A beiratkozást — miután az elemi iskola IX. 3—5-én történt beiratkozás után 8-án megkezdte a tanítást — IX. 29. 30. és X. 1-ére kitüztük s a tanulókat értesítettük. A beiratkozás és javító vizsgálatok javában folytak, mikor a C. F. R. igazgatósága az intézet II. emeletét a maga részére lefoglalta s d. e. 10-től d. u. 4 óráig időt adott a részben már beköltözött, részben éppen költözködő tanulók kipakolására. Az igazgató tiltakozott a lefoglalás ellen, megtagadta a rendelet végrehajtását, egyben a közlekedésügyi resszortfőnökhöz ment panaszával. A végrehajtás elhalasztatott ugyan, de tárgyalás indult meg, hogy — ha már innen kiköltözni nem akarunk — bocsássuk rendelkezésükre a régi kollégium épületét (Kossuth L.-u. 10. sz. a.) egészen, nemcsak az általunk használt 14 helyiségét. Igy végre a megállapodás megtörtént, az ottani lakók 48 óra alatt kitelepíttettek s az iskola okt.

2-án megkezdhette működését. Szállást adtunk a X—XII. hónapokban a *ref. polg. leányiskolának*, a ref. kollég. *elemi fiuiskola 2 osztályának*; az *ág. ev. polg. fiuiskola* tornaórákra egész éven át tornatermünkbe járt. *Varga Sándor* ref. kollég. tornatanár X—XII. hónapokban a tornateremben svédtornatanfolyamokat tartott. I. 30-tól, II. 2-ig román csendőrök voltak elszállásolva a VII., VIII. o. és tornateremben.

A beiratkozással egyidőben tartottuk a felvételi, javító és pótló vizsgálatokat. A tanítás okt. 2-ától május hó 15-ig az állami tanterv szerint folyt. Betegség, vagy egyéb ok miatt nem kellett szünetelnünk. Rendes szünetek voltak: Karácsonyra XII. 20-tól, I. 12 ig, III. 15-én, husvétra III. 27-től, IV. 12-ig. Ezeken kívül a román hatóságok rendeletére szünetelnünk kellett: XII. 1-én, I. 24-én, I. 31-én, II. 12-én, V. 10-én. Az iskolai év tehát megrövidült az elején és a végén is, mégis ez az esztendő nem tartozott a leggyengébbek közé a háborus esztendők között, aminek egyik legfőbb oka az, hogy visszakaptuk tágas tantermeinket és szertárainkat s a tanítást szemléltetés által intensivebbé tettük. Amit év elején célul tűztünk ki, hogy a lejtőn ne lefelé haladjunk, hanem végre felfelé induljunk, véleményem szerint megkezdettük és munkába vettük.

A tanári karban nem sok változás van. *Dr. Árkosi Kiss Ernő* tanár halálával megüresedett természetrajz—földrajz—vegytani tanszékre a főhatóság a VIII. fiz. oszt. összes illetményeivel dr. *Gelei József* egy. magántanárt nevezte ki; a magyar—német h. tanszékre dr. *Lang* Frigyest, aki azonban a II. félév elején márc. 1-jével állásáról lemondott; szept. végén a főhatóság *Kovács* Kálmán tanárt az egyházi és püspöki titkári teendők végzésére rendelte be. Óráit magunk között felosztottuk s díjmentesen tanítottunk. *Borbély* Andor tanárjelölt, internátusi felügyelő, a VI. o.-ban dr. Gelei mellett gyakorló-tanárul alkalmaztatott. Dr. *Tompa* János 1921. VIII. 31-ig kineveztetett iskolaorvosnak és egészségtantanárnak.

Az *órarendet* és *tantárgyfelosztást* évközben többször kellett változtatnunk. Egyszer dr. *Lang* távozása alkalmával, majd mikor *Nagy* Gyula tanár családjában előfordult hosszas betegség és haláleset miatt hosszabb ideig szabadságon volt; husvét után megkezdte ugyan a tanítást, de csak részben az V—VIII. o. pótló rajzzal; az I—IV. o. geometria a helyettesítők kezén maradt év végéig.

A tanárok megkapták összes törvényes illetményeiket, a fizetéskiegészítést, háborús segélyt, rendkivüli háborús segélyt, családi pótlékot; az év vége felé amerikai hittestvéreink adományából hálás köszönettel fogadott segélyben részesültünk. Az általános drágulás nagy teherként nehezedett különösen a nagy családdal megáldottak vállaira; a háztartás mindennapi gondjaiból, az élelmiszerek beszerzésének nehézségeiből magunknak is ki kellett vennünk részünket, ami aztán a teljes mértékben kikapott iskolai teendőkön kivül és felül minden fizikai és szellemi erőnket igénybe vette. Ehhez járult még az egész éven át tartó állandó lelki depressió hazánk jövendő sorsa miatt úgy, hogy ez év nehéz és súlyos próbára tette mindnyájunk munkabirását.

Márkos Albertnek a harmadik, *Vári* Albertnek a második ötödéves korpótlék 1918. IX. 1-től kiutaltatott. A Berde tanári jutalmat 1918/19-re a főhatóság Kovács Kálmánnak itélte oda.

Módszeres tanácskozást az I. félév elején fennálló rendeletek értelmében nem tarthattunk; csupán körözvény útján állapitottuk meg a tanitandó anyagot; a II. félévit III. 8-án tartottuk meg; *ellenőrző* tanácskozást csak egyet tartottunk XII. 19-én, amikor a szülőket értesitettük gyermekeik előmeneteléről és magaviseletéről. *Osztályozó* tanácskozás az I. félévre II. 28-án volt, a VIII. oszt. nyilvános tanulóira nézve az előleges V. 1-én, a végleges V. 3-án, magántanulóira nézve V. 7-én; az I—VII. o. nyilv. tanulókra nézve az előleges V. 15-én, a végleges V. 20-án volt; az I—VII. magántanulókra nézve V. 27—29 én. A *vizsgálatok* sorrendje ez volt: V. 3-án VIII. o. nyilv., 4—7-én VIII. o. m. t., 10—11-én latin és angol pályázat, 17—20-án I—VII. o. és évzárás; 26—28-án I—VII. o. magántanulók irásbelije és szóbelije.

A tanitás az állami tanterv szerint folyt minden változtatás és óraredukciók nélkül. A tanitási anyagot leglényegesebb részeiben elvégeztük; a főhatóság az I. félév végét a késői kezdés miatt febr. 28-ára tolta ki, de felhivta a tanári kar figyelmét arra, hogy az iskolai évnek élelmezési nehézségek vagy egyéb okok miatt esetleg korábban bekövetkezhető bezárására tekintettel készitsen ad hoc tanmenetet úgy, hogy az előirt tananyag leglényegesebb részei elvégeztessenek. A *rendes* tantárgyakon kivül a következő *rendkivüli tárgyakat* tanulták: az *egészségtant* a VII. oszt. heti 2 órában, *angolt* két évfolyamban kezdők és haladók heti

2—2 órában. A tandíj kérdését a főhatóság úgy szabályozta, hogy nem unit. tanulók óránként 2 korona díjat fizettek; *éneket* minden osztályban heti 1—1 órában s ezen kívül az alkalmas hanggal rendelkező tanulókból kiválasztott ifjúsági *daloskör* négy szólamban 141 (szoprán 46 alt 44, tenor 23, basszus 28) taggal. E daloskör működött *Végh* Mihály egyházi és püspöki tikár és *Kozma* Ferenc isk. felügyelő gondnok temetésén. Tanultak továbbá *vívást* és *Jámbor M.* táncmester vezetésével a tornateremben egy 3 hónapos, illetőleg 36 órás tánctanfolyam tartatott.

Főhatósági kiküldött ez évben nem volt. Az igazgató a rendelkezésére állott időhöz képest hospitált, átvizsgálta a dolgozatokat, osztálykönyveket. *Iskolai ünnepeket* a nyilvánosság részére nem tarthattunk, csupán az ifjúság részére tartott az önképző-kör egy zene délelőttöt, mely alkalomból önkéntes adományokból begyült 351 koronát a Mentő Egyesületnek adományoztuk. De valóságos ünnep-számba ment *Drummond* angol hitrokon lelkész látogatása okt. 25-én, továbbá *Snow, Metcalf* amerikai lelkészek és *Witte* egyetemi hallgató urak látogatása ápr. 26 án, amikor megnézték a fiú- és leányinternátus helyiségeit, gyűjteményeinket, könyvtárainkat, megjelentek egy pár tanítási órán s mind az előbbi, mind utóbbi urakat a tanári kar kedves vendégeként barátságos vacsorára hívta meg. Élveztük nagyszerű charitativ munkájuk egész melegségét és szeretetük áldozatait. Mélységes honfiúi bánatunkban a legmelegebb szeretettel és legmélyebb tisztelettel üdvözöltük őket. Isten áldása és kegyelme legyen minden lépésükön!

Az ifjúság szórványosan látogatta a magyar színház (a nyári színkör) előadásait; IV. 27-én pedig Sipos Zsigmond színművész előadását hallgatta meg, aki magyar és idegen klasszikusokból szép szavalásban adott elő kiválasztott részleteket.

A tanulók *valláserkölcsi* kötelességeiknek eleget tettek. Panasz e tekintetben nem sok fordult elő, csupán egy r. k. és egy izr. vallású tanulónk nem látogatta szorgalmasan a hittanórákat és istentiszteletet. I—V. o. unitárius tanulóink télen a tornaterembe jártak ifjúsági istentiszteletre; az őszi és nyári hónapokban ők is, miként a többi osztályok, vasárnap istentiszteletre jártak. A *jóltevők sírját* a VI. g. o. tanulói *Vári* A. vallástanár vezetésével május hó 14-én felkeresték a köztemetőben, s ahol szükséges volt, rendbehozták, megtakarították s kegyeletes érzésüknek ezáltal is kifejezést adtak.

A Berde-síremléket most is a mult évi bomladozó állapotban találták.

A *fegyelmi állapot* jó volt. Nagyobb fokú kihágás, erkölcsi hibára mutató excessusok nem fordultak elő. A fiatal korral járó hevesebb temperamentumból származó egy néhány esetben az igazgatói és igazgatósági dorgálással célt értünk, eltanácsolnunk senkit sem kellett. — Az *egészségi állapot* általában jó volt. Az iskolaorvos a vizsgálatot okt. 8-án tartotta meg. Az ajánlott tanulókat (összesen 4) a testgyakorlás alól fölmentettük. Trachomás beteg nem volt. Ragályos betegség nem fordult elő. Ujraoltást nem kellett végezni. Alkati bántalom miatt két tanulót hosszabb időre hazabocsátottunk üdülés és jobb táplálkozás miatt. Egy tanulónk, *Székely* András VIII. o. t. 1919. VI. 28-án hosszas betegség után a szülői háznál Torockón meghalt. Szelid, jó igyekezetű, szorgalmas tanuló volt. Legyen a hazai hant könnyű felette!

Szathmári János intézetünknek több mint 13 év óta kötelességtudó, józanéletű, szorgalmas és hű szolgája a háborúban szerzett betegsége következtében, otthon szülőfalujában hosszas betegség után 1919 nyarán meghalt.

Mult évi *háborús gazdálkodásunkról* röviden jelentem, hogy a *Kismezőn* vetettünk burgonyát, termett 12 q; vetőmagra és munkadíjra kiadtunk 3·84 q-át, maradt 8·16 q, mely à 1 K-val 816 K; babot vetettünk 7 kg-ot, termett 60 kg; vetőmagra és munkadíjban kiadtunk 12 kg-ot, maradt 48 kg à 3·60 K, 172·80 K; szilvaízet főztünk 58 kg-ot à 10 K, 580 K, *tiszta haszon tehát 1568·80 K*, mely összeg a hadiárva tanulók segélyezésére létesített alaphoz csatoltatott.

Az év folyamán a következő *alapítványokat* kaptuk:

1. *Ferencz József és neje Gyergyai Anna alapítványa az Unitárius Leányotthon javára.* A püspök úr és neje a leányotthon javára 1000 K alapítványt tettek, melynek évi kamata minden megszorítás nélkül a leányotthon szükségleteire fordítandó; ha az otthon bármi okból megszünnék, az alapítvány a Dávid Ferenc emlékalaphoz csatolandó.

2. *Graef Ferenc-alap.* Graef Antal államvasuti főellenőr és neje Kisgyörgy Ilona tavaly érettségizett, elhunyt fiuk emlékére 1000 K alapítványt tettek, melynek kamatai egy szegénysorsú tanulónak tankönyvekkel való ellátására fordítandó.

3. *Deutsch Ferenc okl. mérnök és neje* elhunyt kis leányuk

emlékére „Deutsch Edithke“ néven 2000 K alapítványt tettek azzal a rendelkezéssel, hogy az alapítvány évi kamatja felekezeti különbség nélkül egy érdemes szegény tanulónak adandó jutalmul.

4. *Kozma Ferenc-alap.* Özv. Kozma Ferencné elhunyt férje, a kollégium nagyérdemű felügyelő-gondnoka, emlékére *Kozma Ferenc-alap* címen koszorúmegváltásra begyűlt összeget, 5200 K-t, alapítványul rendelte azzal, hogy az évi jövedelem $^4/_5$ részéből egy szegény, jó magaviseletű, szorgalmas unitárius tanuló segélyeztessék, elsősorban unokái vagy a családhoz tartozó tanulók.

5. *Batiz Dénes* régebbi alapítványát ez évben is 100 K-val gyarapította.

6. *Kissolymosi Simó Pál* jószágfelügyelőségi elnök „*K. Simó Pál-alap*“ c. 1000 K alapítványt tett azzal, hogy az évi jövedelem $^4/_5$ része az év végén egy szorgalmas, jó magaviseletű unitárius tanulónak adassék segélyül.

7. *A folyó év végén érettségizett tanulók* 2000 K alapítványt tettek azzal a rendelkezéssel, hogy az évi kamat $^1/_5$-e tőkésíttessék, $^4/_5$-e pedig évenkint egy jó magaviseletű, főképpen szorgalmas és szegénysorsú VIII. o. tanulónak adassék.

Adományok. A lefolyt év a bőkezű adakozók éve volt. Gyalui Rosenberger Sándor úr egy unit. tanuló segélyezésére egy vaggon fát (2400 K), Szabó György úr 500 K-t, Major József úr 200 K-t, Nemes Nagy Lajos úr az egyházi énekben kiváló előmenetelt tanusító tanuló jutalmazására 50 K-t, Boér Gergely úr 20 K-t, Károly István úr 30 K-t, Deutsch utóda cég az internátusnak 1 drb lázmérőt, Koronka Imre úr reggelit, Nagy István és Komjátszegi Lajos urak ebédet egy tanulónak, Schwartz Jakab úr szén befuvarozásáért részére járó 1000 K-t a konviktusi élelmezés javítására, Névtelen a segélyző-alapnak dr. Gelei J. útján 150 K-t, Knopf Samu úr 100 K-t, Névtelen szegény tanulóknak taneszközökre 100 K-t, Pálffi Márton és Nagy József pályadíjra 30 K-t, Csiki Gábor 50 K-t, az Ellenzék tandíjsegély-akciója 69 tanulónak 15736 K-t, Ürmösi Károly esperes úr templomi perselygyűjtésből 100 K-t elemi isk. tanulók tandíjára, Báró Petrichevich-Horváth Kálmán főgondnok úr 300 K-t, Baczoni Géza úr 50 K-t, dr. Borsai Áron úr 50 K-t, dr. Ferencz József úr 200 K-t, Molnár Jakab úr 400 K-t, Wertheimer Samu úr 50 K-t, dr. Balázs Ferenc úr 60 K-t, dr. Árkosy Gyula úr 20 K-t, Báró Kemény Ákos úr 50 K-t, dr. Költő Gábor

úr 20 K-t, az ifjúság a zenekar primásának 300 K-t, kolozsvári pénzintézetek és kereskedők a tornaverseny győzteseinek 850 K-t, özv. Schuster Emilné úrnő a főverseny nyerteseinek 3 dísztárgyat, *összesen*, a természetbeliek kivételével, *22816 korona.*

Fogadják a nemesszivű adakozók e helyen is az igazgatóság hálás köszönetét!

A *konviktus* történetében följegyzésre méltó mozzanat, hogy az élelmiszerek árának rendkívüli emelkedése miatt a főhatóság a konviktusi díjat unitáriusoknak 1200, nem unitáriusoknak 1800 K-ra emelte s fejenként 100 kg szitált búzaliszt és 4 kg zsír beszállítására kötelezte a tanulókat. A gazdálkodás által termelt burgonyát, babot és szilvaízt a konviktusnak adtuk el. A hatósági lisztellátás csődöt mondott s ettől ugyan teljesen kenyér nélkül maradtunk volna. *A koszt sem mennyiség, sem minőség tekintetében nem felelt meg a kivánalmaknak;* a főhiány az, hogy a hús árának drágasága miatt igen ritkán fordul meg az asztalon s az ételekben nincs meg a kellő változatosság. A hazulról hozott és küldött csomagok némileg pótolták a hiányokat, de nem mindenkinél és nem rendszeresen.

Az *internátus történetében* három jelentősebb mozzanat van: az *unitárius leányotthon felállítása*, internátusunk megnyitása főiskolai tanulóknak és *ipari pályán foglalkozó unitárius vallású ifjaknak* és a *régi dolgozó és hálószobák külön rendszerének átváltoztatása.* Az egyháznak már régi törekvése, hogy egy olyan otthont rendezzen be, amelybe a kolozsvári különböző iskolákba járó unitárius leányokat elhelyezhesse. Ezt a régebbi célját az idén elérte, az otthont a kollégium északnyugati sarkán, a földszinten — kissé későn, mikor az iskolai év már megkezdődött — berendezte és a jelentkezőket felvettük. A növendékek a kollégiumi konviktusban étkeztek. Dijak voltak: valláskülönbség nélkül évi 2000 K, 100 kg szitált búzaliszt és 4 kg. zsír. A napirend nem lehetett egységes, mert a növendékek egyik része délelőtt, másik része délután volt órákon. A növendékek összes száma 11. A növendékek a következő hat intézetbe jártak: unitárius (1) és ref. főgimn. (1), Marianum polgári iskolája (2), felső kereskedelmi iskolája (1) és kereskedelmi tanfolyama (2) és r. kath. tanítónőképző intézet (4). A napirend ez volt: felkelés 6-kor, $^1/_4$8 kor reggeli; $^1/_2$8-kor egy részük iskolába ment, a másik rész d. e. 1-ig otthon

tanult; 1/42-kor ebéd, 3/42-kor egy részük iskolába ment, a másik részük 3-ig sétált, 3—7-ig tanulás, 1/48-kor vacsora, 1/28—1/29-ig szabad foglalkozás; ezután könyvek elrakása, mosakodás, 9-kor lefekvés. A napi munkát és étkezést közös imádkozással kezdték és végezték. A növendékek közül 8 unit., 1 ref,, 2 r. kath. Az otthonban a közvetlen felügyeletet *özv. Bedő Gáborné* gyakorolta.

Beköltözvén intézetünkbe, elég helyiség állott rendelkezésünkre s az intézetet meg lehetett nyitnunk — mint a béke idejében — főiskolai hallgatóknak is, sőt olyan ifjaknak is, akik a változott viszonyok miatt tanulmányaikat félbehagyták és ipari pályára mentek át, továbbá tanítóképző intézeti növendékeknek is. A növendékek a keresk akadémia, felső keresk. iskola és r. kath. tanítóképző intézet tanulói voltak.

A gimn. internátus beosztásában a háború előtti rendszertől eltérően azt a változtatást tettük, hogy most nem voltak külön dolgozó és hálószobáik, hanem a régi rend szerint a tanulónak mindene egy szobában volt, ahol aludt s dolgozott. Higieniai szempontból talán kifogás alá eshetik ez a beosztás, de a tanulónak barátságosabb, kedvesebb s talán inkább otthonává válik a szobája, mint a másik beosztásnál. — A tanulók szobáikat rendre maguk seperték, takarították, maguk szolgálták ki magukat, aminek semmi hátrányát nem tapasztaltuk. Az internátus butorzatát és felszerelését nem állítottuk teljesen helyre, részben azért, mert a munkabérek magassága miatt a szükséges költség nem állott rendelkezésünkre, részben pedig azért, mert a szekrényekről és fiókokról lelopkodott zárak helyébe újakat nem lehetett s talán ma sem lehetne kapni. Igy történt aztán, hogy a tanulók otthona az egészségügyin kivül eszthétikai szempontból is sok kivánni valót hagyott fenn.

Az interndtusról és *konviktusról* álljanak itt a következő statisztikai adatok: Az internátusba fetvétetett 138 g. t., 10 papnövendék, 20 főisk. hallgató, tanítóképzős növ., 11 leánytanuló a Leányotthonba és 5 el. isk. tanuló, *összesen 184.* Ebből már az előző évben tagja volt a köztartásnak 95 g. t., 7 papnövendék, 2 egyetemi hallható, *összesen 104.* Csak erre az évre vétetett fel 43 g. t., 3 papnövendék, 18 egyetemi hallgató, tanítóképzős növendék, 11 leánytanuló a Leányotthonba és 5 elemi isk. tanuló, *összesen 80.* Évközben kimaradt 13 g. t., 5 egyet. hallg., tanítóképzős növendék, *összesen 18.* Az iskolai év végén tagja volt a

konviktusnak: 125 g. t., 10 papnövendék, 15 egyetemi hallgató, tanítóképzős növendék, 11 leánytanuló a Leányotthonból és 5 el. isk. tanuló, *összesen 166.*

A konviktus tagjai közül *vallás* szerint: unit. volt 119 g. t., 10 papnövendék, 6 egyet. hallg., tanítóképzős növendék, 8 leánytanuló és 5 el. isk. t., ref. volt 1 g. t., 9 főiskolai hallg., tanítóképzős növendék, 1 leánytanuló; róm. kath. volt 3 g. t., 2 leánytanuló; izraelita volt 2 g. tan. *összesen 166; Anyanyelv* szerint mindnyájan magyar anyanyelvűek. *Kor* szerint 6—11 éves 14 g. t. el. isk. és leánytanuló, 12—14 éves 66 g. és leánytanuló, 15—19 éves 68 g. t., papnöv., leánytan. és egyet. hallg., tanítóképzős, 20 évnél idősebb 18 egyet. hallg. és papnövendék.

II. FEJEZET.

Tanári testület.

a) Rendes tanárok.

1. *Dr. Gál Kelemen*, a kollégium és az internátus igazgatója. Tanított németet a VII., bölcsészetet a VIII., III. 1-től németet a III. o.-ban, vezette az oráció-gyakorlatokat heti 11 órában. — Tanít 1891 óta.

2. *Nagy Gyula*, a rajzszertár őre. Tanított r. geometriát az I—IV., görögpótlórajzot az V—VIII., szépírást az I—II. osztályban heti 20 órában. Január 12-től szabadságon, IV. 20-tól csak pótlórajzot tanít. Tanít 1880 óta, intézetünknél 1891 óta.

3. *Pálffi Márton*, a IV. o. főnöke. Tanított magyart a VI., latint a IV., VII., pótló irodalmat a VI., II. 1-től r. geometriát a III. o.-ban heti 19 órában. Tanít 1897 óta.

4. *Hidegh Mihály*, a VI. o. főnöke, a fizikai szertár őre. Tanított mennyiségtant a II., IV, VI., VIII., természettant VII., II. 1-től r. geometriát a II. o.-ban heti 20 órában. Tanít intézetünknél 1899 óta.

5. *Dr. Kiss Ernő*, az I. o. főnöke, a igazgatósági ülések jegyzője, a tört.-filológiai szertár őre. Tanított magyart az I., latint az I, VIII., görögpótló irodalmat a VIII., II. 1-től r.-geometriát az I. o.-ban heti 20 órában. Tanít intézetünknél 1901 óta.

6. *Márkos Albert*, a II. o. főnöke, az alsó oszt. olvasóegyesületének vezetője. Tanított magyart a II., III., latint a II., gpótló

irodalmat a VII., III. 1-től magyart a IV. o.-ban heti 22 órában. Tanít intézetünknél 1898 óta.

7. *Kovács Kálmán*, egyházi és püspöki titkári teendők végzésére berendelve. Tanít 1904 óta.

8. *Vári Albert*, az ifj. istentiszteletek vezetője. Tanított vallástant az I—VIII. o.-ban heti 17 órában. — Tanít intézetünknél 1909 óta.

9. *Uzoni Imre*, a VII. o. főnöke. Tanított mennyiségtant az I., III., V., VII., természettant a VIII., II. 1-től r.-geometriát a IV. o.-ban heti 19 órában. Tanít 1905 óta.

10. *Dr. Varga Béla*, az V. o. főnöke, az ifj. daloskör és Apolló-kör védője. Tanított latint az V., görögöt a VII—VIII., történelmet a IV. o.-ban heti 19 órában. Tanít 1910. XII. 1. óta.

11. *Dr. Borbély István* a VIII. o. főnöke, a felső osztályúak olvasó egyesületének vezetője, a kollégiumi nagykönyvtár őre. — Tanított magyart az V., VII., VIII., németet a VIII., görögpótló irodalmat az V. o.-ban, vezette a Kriza-önképzőkört, III. 1-től németet a IV. o.-ban heti 20 órában, Tanít 1911 IX. 1. óta.

12. *Pap Domokos*, tanított történelmet a III., V., VII., VIII., földrajzot az I—II. o.-ban heti 18 órában. Tanít intézetünknél 1918. dec. 2. óta.

13. *Gálffy Zsigmond*, a III. o. főnöke, az internátus felügyelő tanára. Tanított görögöt a V., VI., latint a III., VI. o.-ban heti 21 órában. Tanít 1912. XII. óta.

14. *Dr. Gelei József*, a természetrajzi szertár őre. Tanított természetrajzot az I—II., IV—VI., földrajzot a III. o.-ban heti 15 órában. Tanított 1919. okt. óta.

15. *László Gyula*, a tornaszertár őre. Tanított testgyakorlást az I—VIII. o.-ban heti 16 órában, vezette a játékdélutánokat és vívást az önkéntes ajánlkozóknak. Tanít 1899 óta.

16. *Sándor János* ének-zenetanár, az ének zeneszertár őre, a konviktus gondnoka, az isk. díjak kezelője. Tanított éneket az I—VIII., III. 1-től németet az V—VI. o-ban, vezette az énekkart és Apolló-kört heti 21 órában. Tanít 1911 óta.

b) **Helyettes tanárok:**

1. *Dr. Lang Frigyes*, okl. tanár. Tanított németet a III—VI., magyart a IV. o.-ban heti 17 órában febr. végéig. Tanít 1918. IX. 1. óta.

c) Óraadó tanárok:

1. *Gálfi Lőrinc*, tanított angolt a kezdőknek és haladóknak heti 4 órában. Tanít 1915 IX. 1 óta.

2. *Dr. Tompa János*, iskolai orvos és egészségtan-tanár, az egészségtani szertár őre. Tanított egészségtant a VII. o.-ban heti 2 órában.

d) Gyakorló tanárok:

Borbély Andor, tanárjelölt, a VI. o. természetrajzot dr. Gelei tanár mellett.

e) A más vallású tanulók hitoktatói:

Tárkányi György, ref. főgimn. vallástanár, *Schön Péter*, ág. ev. hitoktató, segédlelkész, *Ocskó Lajos*, r. kath. főgimn. vallástanár, *dr. Eisler Mátyás*, főrabbi és *Löwi Mór* (orth.) izr. hitoktató.

Intézeti alkalmazottak és szolgák:

1. *Andrási Ferenc* gépész, 1907 IV. 1. óta.

2. *Istvánffy Sándor*, *Szathmári Jánosné*, továbbá *Vargyas András* (eltünt) és *Bodóczi Márton* (orosz fogságban); a két utóbbi teendőit feleségeik végezték. Vargyas Andrásné V. 15 én kilépett a szolgálatból. Utóda *Balogh Kálmán*.

III. FEJEZET.

Kollégiumi könyvtár.

Sándor János tanár könyvtárnok lemondása után az E. K. T. megbizásából 1920. február 27 én dr. *Borbély* István tanár vette át a könyvtár kezelését. Az iskolai év folyamán 90 olvasó 798 művet használt. Hetenként 3 könyvkiadási óra volt kijelölve. A jelenlegi drága könyvekből a könyvtár nem vásárolt semmit. Folyóiratul az *Unitárius Közlöny* és az *Erdélyi Szemle* rendeltettek meg.

IV. FEJEZET.

Szertárak.

A szertárakat ez évben sem gyarapíthattuk, tehát nincs semmi jelenteni valónk. Állományuk a régi.

V. FEJEZET.

Ifjúsági egyesületek és alapok.

1. *A Kriza-Önképzőkör 1919/20. isk. évi működése.* Alakulógyűlését a kör 1919. okt. 8-án tartotta meg. Elnökké választatott Gergely Pál VIII. g. o. t.; titkárrá s a „Remény" szerkesztőjévé Péter Ferenc VIII. o. t.; jegyzővé Kiss Jenő VII. g. o. t. A kör minden szerdán d. u. rendes gyűlést tartott. Volt egy rendkivüli gyűlés is akkor, amikor *Metcalf*, *Snow* és *Witte* amerikai vendégeink kiséretében főtiszt. *Ferencz József* püspök úr s az E. K. T., valamint a tanári kar több tagja résztvettek a gyűlésen. Az évzáró gyűlés *Jékey Aladár* és *Tarcsafalvi Albert unitárius költők* emlékezetének volt szentelve. Az ifjúság szépirodalmi lapja, a „Remény", szintén rendesen (2 hetenként) megjelent. A kör élete egész éven át lelkes és eleven volt. Egyrészt a másfelekezetű helyi középiskolák kiválóbb diákjainak vendégszereplése fejlesztette az önképzésbeli nemes versenyt, másrészt a tudományos önképzéssel egyidejűleg folytatott művészi nevelés olyan szép és változatos tartalmú gyűléseket eredményezett, minők még rendes, békeidőbeli iskolai évben is ritkán voltak. Különösen a klasszikus zene szakszerű ápolása válik a kör különös dicséretére. Általában véve megállapítható, hogy az ifjúság, az önképzés nagy becsének teljes tudatában, a legszebb eredményekkel ápolta s fejlesztette tovább a Kriza-önképzőkör nemes hagyományait. A versenyszavalaton kívül — melynek Kiss Jenő VII. g. o. t. volt a győztese — pályadijakat nyertek: Görög szövegnek magyarra fordításáért Jakab Géza VI. és Kiss Jenő VII. g. o. t.; magyar szövegnek németre fordításáért Fischer Pál VII. és br. Kemény Béla VII. g. o. t. Batiz Dénes úr adományából 20 kor. jutalmat kapott Fertig Gyula VIII. g. o. t. a gyűléseken tartott legformásabb és legtartalmasabb birálatáért. Gálffy Zsigmond tanár úr 20 kor. jutalmát görög fordításért Jakab Géza VI. g. o. t. nyerte. Vári Albert tanár úr 20 kor. jutalmát Ajtay László VIII. g. o. t. nyerte bölöni Farkas Sándorról felolvasott kegyeletes megemlékezéséért. Sándor János tanár úr 20 kor. jutalmát Gergely Pál VIII. g. o. t. nyerte az önképzőkörben kifejtett klasszikus zenei életért. Dr. Borbély István tanár úr adományából 20—20 korona jutalmat kaptak Fertig Gyula VIII. g. o. t. az ifjúsági dalárda vezetéséért, Pálffy József VIII. o. t. a működedvelői zenekar

vezetéséért és Jakab Géza VI. g. o. az önképzőkörben felolvasott legjobb költeményéért.

Az önképzőkör védnöke dr. *Borbély István* tanár volt, ki dr. *Gelei József* és *Sándor János* tanárokkal együttesen irányította az ifjúság önképzését.

2. *Felső osztályúak olvasóegylete.* Tagjai voltak a VI—VIII. osztályú tanulók, kik könyvtárossá Gelei Gyula VIII. o. t., alkönyvtárossá Fülöp Zoltán VII. o. t. választották. A könyvállomány ez évben nem gyarapíttatott. A folyóiratok közül az *Unitárius Közlöny* és az *Erdélyi Szemle* járt az egyletbe. A könyvállományt a háborús évek alatt ismeretlen tettesek alaposan megdézsmálták, feltörvén a könyvszekrényeket. Elveszett 244 mű 322 kötetben, 246 példányban. A könyvtár állománya jelenleg 795 mű 1079 kötetben. A felsőosztályúak olvasóegyletének védnöke dr. *Borbély István* tanár volt.

3. *Alsóosztályúak olvasó egyesülete Márkos* Albert vezetése alatt állott. A tanulókat kéthetenként hasznos olvasmányokkal látták el. Az állomány ez évben nem gyarapodott.

4. *Jóltevők emlék-alapja* vagyona (1919. XII. 31-én) 114·90 K.

5. *Kriza János emlék-alap* vagyona (1919. XII. 31-én) 1041·80 K.

6. *Remény-alap* vagyona (1919. XII. 31-én) 2469·59 K.

7.* *Dalkör-alap* vagyona 188·05 K betét a Kolozsvm. takarékpénztár 2338. számú betéti könyvén és 500 korona névértékű hadikölcsönkötvény.

8. *Apolló-kör* alap vagyona 199·35 K betét a Kolozsvm. takarékpénztár 2495. számú betéti könyvén és 2000 K névértékű hadikölcsönkötvény.

9. *Kirándulási alap* vagyona 1677·73 K betét a Kolozsvm. takarékpénztár 2240. számú betéti könyvén és 1000 K névértékű hadikölcsönkötvény.

10. *Segélyző-alap* vagyona 910·28 K betét a Kolozsvm. t-p. 2478. sz. betéti könyvén és 2000 K névértékű hadikölcsönkötvény.

11. *Kismező-alap* vagyona 126·70 K a Közhasznú t.-p. 4483. számú könyvén.

12. *Burgonya-alap* vagyona 3427·99 K betét a Leszámitoló bank 11208. sz. könyvén és 4500 K névértékű hadikölcsönkötvény.

* 7—17. pont alatti alapok vagyona 1920. VI. 17-én értendő.

13. *Osztályok hadikölcsönkötvényei* vagyona 178·70 K betét a Közhasznú t.-p. 4794. számú könyvén és 22 darab hadikölcsönkötvény 1600 K névértékben.

14. *Kárpáti falvak-alap* vagyona 170·70 K betét a Közhasznú takarékpénztár 4773. számú könyvén és 700 K névértékű hadikölcsönkötvény.

15. *Szabdkézi rajzi jutalmazási alap* vagyona 131·02 K betét a Kolozsvm. t.-p. 2370. számú könyvén.

16. *Az 1891/92-ben végzett osztálytársak Tankönyvsegély-alapja* vagyona 205·65 K betét a Leszámitoló b. 8489. számu könyvén és 1000 K névértékü hadikölcsönkötvény.

17. *Elemi iskola segély-alapja* vagyona 1647·50 betét a Leszámitoló bank 12169. számú könyvén és 500 K névértékü hadikölcsönkötvény.

VI. FEJEZET.

A tanulók névsora és osztályozása.

(A vallásnál az unitárius nincs jelezve.)

I. osztály. Osztályfő: *dr. Kiss Ernő.*

Minden tárgyból jeles előmenetelűek: Friedl Ernő izr., Szathmári János, Blau Imre izr. mt., Luka Margit ref. mt.

Minden tárgyból legalább jó előmenetelűek: Barabás László, Deutsch Zoltán izr., Fekete László, Jánky Sándor, br. Orbán János, Pap Zsigmond, Barta István mt., Buzogány Mariska r. k. mt., Deutsch Sándor izr. mt., Péterffi Gyula mt.

Minden tárgyból legalább elégséges előmenetelűek: Barla Ödön bl., Balázs Ferenc ref., Bázsa Zoltán, L. Berde Gábor, Csorba László ref. ism., Dézsi Zoltán bl., Ferenczy Géza bl., Grünfeld Jenő izr., Herkovits Sándor izr. bl., Incze Kálmán r. k., Inczefi László bl. ism., Istvánffy Sándor, Jakóbi Miklós izr. bl., Kappel Sándor izr., Király István r. k., Legmann Ferenc izr., Legmann Pál izr., Nagy János izr., Nagy Sándor, Pálffy Lajos bl., Rosmann Andor izr., Schildkraut Jenő izr., Schildkraut Miksa izr., Stein László izr., Szén Ernő bl., Székely Sándor bl., Vargyas András ism., Weisz Dezső izr. ism., Rázsó Szabolcs ref., Fülöp Elemér mt., Kerekes Róza mt., Kerekes István mt., Székely Piroska mt., Tóbiás Ferenc mt.

Egy tárgyból elégtelen előmenetelűek: Antal Mihály ism., Bocz Sándor bl., Kelemen János, Kocsis Ernő ref., Kovács Gyula, Benkő Gyula ág. ev., Sárdi László, Simonfi B. András bl., Izsák László izr.

Két tárgyból elégtelen előmenetellel javító vizsg. engedélyért folyamodhatnak: Osváth Vilmos bl., Székely János, László Aladár bl., Gálfi Edith mt, Kahán Frigyes izr. mt.

Osztályismétlésre utasittattak: Fazakas Attila bl., Hickl Erzsébet mt.

Végleg elutasittatott: Kolozsvári Pál ism. bl.

Kimaradt: Kibédi Lajos r. k., Pázsint Antal bl., Miklós József Ferenc.

II. osztály. Osztályfő: *Márkos Albert.*

Minden tárgyból jeles előmenetelűek: Deutsch Gábor izr., Fekete Miklós, Gál Endre, Ürmösi Károly, Kovács Klára mt.

Minden tárgyból legalább jó előmenetelűek: Almási András bl., Csegezi Andor, Ferenc József, László Árpád bl., Major Sándor anabapt., Fülöp Margit ref. mt.

Minden tárgyból legalább elégséges előmenetelűek: Baconi Ernő r. k., Balázs Béla, Bácsi Dániel bl., Bázsa József, Burkhárdt Károly r. k., Csenán Kornél ref., Dali Lajos r. k., Ferenczi Ferenc bl., Fischer Géza izr., Horváth Pál izr., Kovács Jenő bl., Kuti Endre bl., Kún Ádám, Léwi Endre izr., Léwi Jenő izr., Máthé Dénes bl., Pap Károly, Puja Sándor g. kath., Rosenberg Simon izr., Sztupjár Andor ág. ev., Végh Kálmán, Wagner János r. k., Weiss Zoltán izr., Ferenczi Balázs bl., Guttmann György izr. mt., Kurzberg Margit izr. mt.

Egy tárgyból elégtelen előmenetelűek: Gálfi Lőrinc, Szantner József r. k., Kahán Arnold izr. mt.

Két tárgyból elégtelen előmenetellel javító vizsg. engedélyért folyamodhatnak: Egermann Viktor r. k. bl., Kovács Károly r. k., Návai Ákos izr., Szabó Károly ref., Szabó László r. k., Tamás Anna ref. mt.

Osztályismétlésre utasíttatott: Székely Erzsébet mt.

Nem állottak vizsgálatra: Kőszegi Anna r. k. mt., Bóné Erzsébet mt.

III. osztály. Osztályfő: *Gálffy Zsigmond.*

Minden tárgyból jeles előmenetelűek: Székely László, Valkó László r. k.

Minden tárgyból legalább jó előmenetelűek: Bottlik István r. k., Devecseri László izr., Farkas Imre izr., Fikker János bl., Filep Andor bl., Hidegh László, Kertész Miklós izr., Komjátszegi Géza bl., Márton Miklós izr., Pálffi Zoltán, Rázmán Mór bl., Simon Tibor izr., Wollheimer Ferenc izr., Wollheimer Pál izr., Demény Ida ág ev. mt., br. Kemény Géza ref. mt.

Minden tárgyból legalább elégséges előmenetelűek: Antal László, Almási Ferenc bl., Badóczi István bl., Bajka András bl., Balogh László bl., Braun László izr., Csegezy József, Ferenczi Gábor bl., Gönczi Miklós, Gyöngyösy Zoltán bl., Hárnik Ferenc izr., Hirsch Ernő izr., Jakab Pál ref., Kathonay Károly r. k., Király Ferenc bl., Kocsis Mihály ref., László Levente bl., Lévi Károly izr., K. Nagy Lajos bl., Percel Attila, Puskás Sándor izr., Szabó Elek bl., Székely Ákos bl., Szőts László r. k., Toroczkay Dezső r. k., Török János r. k., Ütő Attila bl., Ütő Lajos bl., Weiss Sándor izr., Keresztesi Lajos bl., Nagy Mózes bl., G. Nagy Lajos bl., Zsigmond Dénes bl., Veress Sándor bl., Sigmond Ákos, Domjánschitz Amália mt., Kerekes Margit mt.

Egy tárgyból elégtelen előmenetelűek: Gálffy Béla bl., Horváth János ág. ev., Sykó Ákos bl., Wiedemann Sándor r. k., Wéber László r. k.

Két tárgyból elégtelen előmenetellel jav. vizsg. engedélyért folyamodhatnak: Borbély István bl., Fodor Ferenc r. k., Kiss Lajos, Knizs Gyula r. k., Komjátszegi Lajos bl., Tonczár László r. k., Tövissy Tamás bl., Knopf Endre izr. mt.

Osztályismétlésre utasíttatott: Gánya Gyula.

Nem állottak vizsgálatra: Gál Ágnes mt., Almási István mt.

Kimaradt: Gufárt Károly r. k.

IV. osztály. Osztályfő: *Pálffi Márton.*

Minden tárgyból jeles előmenetelűek: Fülöp József, Kolumbán Mózes bl., Rosenberger Lajos izr.

Minden tárgyból legalább jó előmenetelűek: Blum Nándor izr., Horváth György izr., Kiss Ödön bl., Patik Tamás bl., Simándi Tischler Béla, Tischler Lajos izr., Wollheimer János izr., Major József anabapt.

Minden tárgyból legalább elégséges előmenetelűek: Ambrus László, Benedek György izr., Csongvai Csép Lajos bl., Eisenstein Béla izr., Fikker Jenő bl., Fodor Mózes bl., Gál Antal Béla, Gálfalvi László bl., Imreh László bl., Incze György r. k., Kauntz János ág. ev., Kerekes Árpád bl., Kilyéni Sándor bl., Nagy Ernő bl., Kovács Dezső bl., Lévai Árpád, Nagy László ref., Pál István r. k., Pusztai Pál ág. ev., Rosenberg Soma izr., Rozsos Mózes bl., Salamon Béla izr., Singer Béla izr., Szabó Ferenc, Pálfi Lajos bl., Székely János bl., Székely Sándor, Tamás Jenő ref., Tódor Mihály r. k., Tóth Béla bl., Veress Béla bl., Weiss Ödön izr., Török Elek bl., Kilgast Frigyes izr. bl., Lőb Béla izr. mt., Reismann Henrik izr. mt., Singer Ernő izr. mt., Vásárhelyi József r. k. mt.

Egy tárgyból elégtelen előmenetelűek: Amirás Aladár r. k. bl., Fischer Sándor izr., Reiter Ármin izr., Káhán Nándor izr. mt., Sándor Ödön izr. mt., Weiss Ernő izr. mt., Herskovics Lajos izr. mt.

Osztályismétlésre utasíttattak: Mózes Tibor.

Kimaradtak: Ekárt Gyula bl., Havas László izr., Károlyi István r. k. bl.

V. osztály. Osztályfő: *dr. Varga Béla.*

Minden tárgyból jeles: Engel Pál ág. ev., Végh József.

Minden tárgyból legalább jó: Dobó Jenő izr., Ekárt Andor bl., Gelei Endre bl., Kúti Kelemen bl., Márton Ernő izr., Máthé Kálmán bl., Pethő István bl., Szentpáli Kálmán, Kappel Margit izr., mt.

Minden tárgyból legalább elégséges előmenetelűek: Ábrahám József izr., Cirják Károly ág. ev., Csongvai Mózes bl., Guzner Miklós r. k., Heschelesz Lajos izr., gróf Horváth-Tholdy István, László Ákos izr., Lővi Sándor izr., Nagy Domokos bl., Sárdi Ákos, Székely János bl., Wertheimer Béla izr.

Egy tárgyból elégtelen előmenetelűek: Herskovics Lajos izr., mt.

Két tantárgyból elégtelen előmenetellel jav. vizsg. engedélyért folyamodhatnak: Kahán Lajos izr., mt., Bergfeld Sándor izr., mt.

Kimaradtak: Károly György r. k., bl., Bedőházy Zoltán ref.,

Nem állottak vizsgálatra: Tóth Mihály mt., Buzogány Erzsébet r. k., mt., Székely Ilona mt.

VI. osztály. Osztályfő: *Hidegh Mihály.*

Minden tárgyból jeles: Kerekes Ernő, Vajda Ákos bl.,

Miden tárgyból legalább jó: Jakab Géza, László Jenő, Létai István bl., Wollheimer József izr.

Minden tárgyból legalább elégséges: Balázs Andor r. k., Balázs Antal r. k., Biró Mór izr., Blum Izidor r. k., Botár István, Csegezy Árpád, Fekete Tibor, Gál József, Goldstein Ernő izr., Hirsch Ernő izr., Jeremiás Imre izr., Köváry Jakab bl., Magyary Károly bl., Molnár Imre izr., Zsigmond József bl., Elekes Mihály bl., Deutsch Irén izr., mt., Stepper Elvira r. k., mt., Székely Ilona mt.

Egy tárgyból elégtelen előmenetelűek: Csegezy Gyula bl., Kiss Sándor ref., ism., Sándor Pál r. k.

Két tárgyból elégtelen előmenetellel jav. vizsg. engedélyért folyamodhatnak: Fóris István bl., Sikó Dezső, Baranyai Elek bl., Benedek Miklós mt., Biró Gábor mt., Csegezy István mt., Deák László mt., Dragomán Jenő mt., Fazakas Jenő mt,

Kimaradtak: Biró Elek izr., Gyárfás Endre izr., Hegyvári Lajos ref., Ürmössy Károly, Ekárt Ferenc bl.

Betegség miatt nem vizsgázott: Móric András bl.

VII. osztály. Osztályfő: *Uzoni Imre.*

Minden tárgyból jeles: Pálffi Antal.

Minden tárgyból legalább jó: Fülöp Zoltán bl., Gál Gyula, Iszlai István bl., Br. Kemény Béla ref., Br. Kemény János ref., Kiss Jenő bl., Nagy Albert, Székely Ferenc bl.

Minden tárgyból legalább elégséges: Adler Nándor izr., Bartha Imre, Cikéli Ernő ág. ev., Cirják Jenő ág. ev., Ferenczy Sándor bl., Fischer Pál izr., bl., Gelei Béla bl., Gspan Károly, Havas Sándor izr., Kalmár Ferenc izr., Schildkraut Andor izr., Schuszter Viktor ág. ev., Schwartz Lajos izr., Sigmond Ferenc bl., Székely Dezső bl., Sztupjár Tibor ág. ev., Ürmösi Jenő, Badóci Béla bl.

Egy tárgyból elégtelen előmenetelűek: Csorba Miklós ref., Nagy Zsigmond bl.

Két tárgyból elégtelen eredménnyel jav. vizsg. engedélyért folyamodhatnak: Ajtay Géza ref., Ábrahám Gábor r. k., Kőszegi Béla r. k., Lusztig Kálmán izr., Pusztai János ág. ev., Salamon Árpád izr.

Kimaradtak: Bedőházy Ernő ref., Csanády Lajos r. k., Égeni Gyula bl., Gálfalvi Géza bl, Kuthy Gyula bl. r. k., Nás Andor g. kath. bl., Szabó Kálmán bl., Velits Zoltán ág. ev., bl.

Nem álltak vizsgálatra: Kahán Jakab izr. mt., Jeney Imre ref. mt., Mátyás Ernő izr. mt., Rosenberger Erzsébet izr. mt.

VIII. osztály. Osztályfő: *dr. Borbély István.*

Minden tárgyból jeles: Ajtay László bl., Fertig Gyula izr. Grünwald Ernő izr., Péter Ferenc, Kasztner Riza izr., mt.

Minden tárgyból legalább jó: Gelei Gyula bl., Gergely Pál r. k., Orosz Ferenc r. k., Simon László izr., Horváth Klára r. k., mt., Kathonay Amália ref, mt., Klein Erzsébet izr., mt., Léderer Cecilia r. k., mt., Máthé-Szabó Margit r. k., mt., Mezey Anna izr. mt., Stern Margit izr., mt.

Minden tárgyból legalább elégséges: Antonya Sándor bl., Badóci Béla bl., Badóci Tamás bl., Barabás Miklós bl., Bede Vilmos, Biró Kálmán bl., Cupor Andor bl, Csiki Albert bl. Ferenc József bl., Heller Sándor izr., Katona Gyula r. k., Kerekes Ferenc bl.. Király Lajos, Lőrincy András, Pálffy Ferenc bl., Pálffy József bl., Sándor László r. k., Sigmond István ref., bl., Szantner János r. k., Székely Miklós bl., Ullmann Lajos, Weiss Imre izr. *Magántanulók*: Leöb Izsák izr., Szántó József izr., Orbán József izr., Ardényi Zsuzsánna r. k., Borbély Gizella r. k., Doby Alice Berta r. k., Eisler Magda izr., Fries Erzsébet r. k., Grünberg Erzsébet izr., Kohn Katalin izr., Lautmann Irén izr., Sándor Irén izr., Simon Ilona izr.

Kimaradtak: Velits Ödön ág. ev., bl., Fekete Margit r. k. magántanuló.

Nem állottak vizsgálatra: Csinády Béla ref., mt., Benke Aurél g. kel., mt.

VII. FEJEZET.

A tanulók statisztikája.

1. A tanulók számának alakulása az iskolai év folyamán.

Nyilvános tanuló felvétetett 343, önként kimaradt 25, betegség következtében meghalt —, baleset következtében meghalt —. Május hóban osztályvizsgálatot tett 318.

Magántanuló felvétetett fiu 41, leány 41, osztályvizsgálatot tett fiu 32, leány 36.

2. A felvett és vizsgát tett tanulók száma osztályonként.

	Osztály								Összesen
	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	
Felvétetett:									
Nyilvános tanuló: fiu	54	40	64	54	23	34	42	32	343
Magántanuló: fiu	8	2	4	7	5	6	5	4	41
Magántanuló: leány	6	7	4	—	1	3	1	19	41
Osztályvizsgálatot tett:									
Nyilvános tanuló: fiu	51	40	64	49	22	28	34	30	318
Magántanuló: fiu	8	2	2	7	3	6	1	3	32
Magántanuló: leány	6	5	3	—	1	3	—	18	36

A felvett tanulók közül más iskolából jött: a II. o.-ba 8. a III. o.-ba 12, a IV. o.-ba 13, az V. o.-ba 2, a VI. o.ba 4, a VII. o.-ba 11, a VIII. o.-ba 27. Összesen: 77.

3. Az osztályvizsgálatot tett nyilvános és magántanulók kor szerint osztályonként.

Osztály	Az osztályvizsgálatot tett nyilvános és magántanulók közül											
	1910	1909	1908	1907	1906	1905	1904	1903	1902	1901	1900	1899
	évben született											
I.	4	31	24	6								
II.		1	29	14	3							
III.			2	34	22	8	3					
IV.				1	28	14	12		1			
V.					2	13	7	3	1			
VI.						1	16	12	8			
VII.							3	14	12	5	1	
VIII.									33	12	4	2
Összesen:	4	32	55	55	55	36	41	29	55	17	5	2

4. Az osztályvizsgálatot tett nyilvános és magántanulók honosság és szülőik (gyámjuk) állandó lakhelye szerint.

Az osztályvizsgálatot tett tanulók közül magyarországi illetőségű volt 386. Azon tanulók száma, kiknek szülője (gyámja) állandóan az iskola székhelyén lakott: 222, a magyar anyaország más törvényhatóságában: 164.

5. Az osztályvizsgálatot tett nyilvános és magántanulók szülőik (gyámjuk) magyarországi állandó lakhelye szerint.

Vármegyék: Alsó-Fehér 7, Arad 1, Beszterce-Naszód 7, Bihar 2, Háromszék 6, Hunyad 2, Kis-Küküllő 8, Kolozs 32, Maros-Torda 15, Nagy-Küküllő 5, Szatmár 2, Szeben 1, Szolnok-Doboka 6, Torda-Aranyos 60, Udvarhely 5, Veszprém 1. *Összesen:* 160.

Városok: Budapest 3, Kolozsvár 222, Debrecen 1. *Összesen:* 226.

6. A osztályvizsgálatot tett nyilvános és magántanulók vallás szerint.

Az osztályvizsgálatot tett 318 nyilvános és 68 magántanuló vallás szerint: unit. 194 (50·26%), ref. 21, ág. ev. 13, r. k. 47, gör. kath. 1, gör. kel. —, 108, anabaptista 2. Anyanyelv szerint: magyar 384, román 1, német 1. Nyelvismeret szerint: csak magyarul tudott 335, más nyelvet is tudott 51, németül 37, románul 12, franciául 3, angolul 1.

7. Az osztályvizsgálatot tett tanulók előmenetele, ismétlők, görögpótló tárgyak tanulói, magaviselet és mulasztás.

Osztály	Minden tárgyból jeles	Legalább jó	Legalább elégséges	1 tárgyból elégtelen	2 tárgyból elégtelen	Több tárgyból elégtelen	Ismétlő volt	A görögpótló tárgyakat tanulta	Magaviseletből 1	Magaviseletből 2	A nyilvános tanulók közül: egészségtant	angolt	éneket	műéneket	vívást	zenét	egy órát sem mulasztott	csak igazoltan mulasztott	igazolatlanul mulasztott	igazolatlanul mul. órák sz.	igazoltan mul. órák száma
I.	4	10	34	9	5	3	7	—	48	3	—	—	51	21	—	1	5	38	8	19	2237
II.	5	6	26	3	6	1	—	—	39	1	—	—	40	25	—	4	3	28	9	22	1158
III.	2	16	37	5	8	1	—	—	61	3	—	—	64	23	13	3	6	51	7	13	2698
IV.	3	8	38	6	—	1	—	—	48	1	—	1	49	18	5	2	4	38	7	29	1765
V.	2	9	12	1	2	—	—	18	19	3	—	1	22	—	8	—	3	17	2	2	618
VI.	3	3	19	3	9	—	1	25	23	5	—	16	28	13	7	3	—	17	11	28	1706
VII.	1	8	18	2	6	—	—	18	33	1	35	9	34	21	5	4	—	30	4	9	1671
VIII.	5	11	35	—	—	—	—	26	28	2	—	1	30	18	1	—	1	29	—	—	2608
Összesen:	25	71	219	29	36	6	8	87	299	19	35	28	318	139	39	17	22	248	48	122	14381
	6·48 %	18·39 %	56·71 %	7·51 %	9·33 %	1·55 %			94·63 %	5·97 %											
				18·39																	

8. **Az osztályvizsgálatot tett nyilvános és magántanulók (gyámjuk) foglalkozása szerint:**

Nagybirtokos, nagybérlő (1000 holdan felül) 5, középbirtokos és bérlő (100—1000 h.) 19, kisbirtokos, kisbérlő (100 h. alul) 39, egyéb őstermelő 1, gazdasági tisztviselő 2, földmives napszámos, gazdasági cseléd 1, nagyiparos, bányavállalkozó 8, kisiparos, bánya kisvállalkozó 45, ipari v. bányászati tisztviselő 7, ipari előmunkás, segéd, munkás 12, nagykereskedő, nagyvállalkozó 10, kiskereskedő, kisvállalkozó 31, kereskedelmi, vasuti, postatisztviselő 29, kereskedelmi v. közlekedési altiszt, segéd, szolga 10, köztisztviselő 28, pap, tanár, tanító 43, másféle értelmiségi s ilyeneknél alkalmazott segéd, irnok 45, közhivatalban alkalmazott altiszt v. szolga 14, katonatiszt 2, katona altiszt —, kül. foglalk. ágakban dolgozó napszámos, nyugdijas v. jövedelméből élő (tőkés, járadékos, háztulajdonos) 25, magánzó, eltartásos 9, házi cseléd 1. Összesen 386.

VIII. FEJEZET.

Érettségi vizsgálatok.

1. Kozma Ferenc elnöklete alatt X. 4-én tartott javító érettségire 3 tanuló jelentkezett: Magyary Lőrinc fizikából, Tokay István történelemből és Puskás Irma mennyiségtanból. Vizsgálatuk elégséges eredménnyel elfogadtatván, éretteknek nyilvánittattak.

2. 1919. dec. havában tartott teljes érettségi vizsgálatra (irásb. XII. 8—10., szóbeli XII. 12.) két tanuló jelentkezett. Elnök Kozma Ferenc felügyelő gondnok. Irásbeli tételek voltak:

Magyarból: Petőfi elbeszélő költeményei.

Latinból: Caes. Comm. de b. Gall. I. 22, 23 félig, 30 sor.

Mennyiségtanból: Algebrából: 20 éven át minden év végén fizetendő 200 K-ás járadéknak mekkora a leszámított értéke az első év elején $2^1/_2\%$ félévi utólagos kamattal?

Geometriából: Egyenes kúp egy egyenlő oldalú hengerrel közösen az r.= 22·5 cm. sugarú körön nyugszik. A két test felülete egyenlő, mekkora a kúp köbtartalma?

Az irásbeli eredménye alapján mindkettő szóbelire bocsáttatott s egyik (Weress Dániel) mennyiségtanból javító, a másik (Cupor István) teljes ismétlő vizsgálatra utasíttatott.

3. A rendes évvégi vizsgálatok irásbeli része V. 17—19.,

szóbeli része V. 31., VI. 1—5. napjain tartatott dr. Költő Gábor egyh. tanácsos elnöklete alatt. Vizsgáló biztosok: br. Petrichevich-Horváth Kálmán főgondnok, dr. Árkosy Gyula és dr. Ferencz József. A vizsgálatra jelentkezett 30 nyilvános, 3 magán fiu, 1 ismétlő, 18 magán leány tanuló; összesen 52 és egy javítóra; görögből kiegészítő vizsgálatra 17. Irásbeli tételek voltak:

Magyarból: Legkedvesebb költőm. (Poetikai, aesthetikai és irodalomtörténeti ismertetés.)

Latinból: T. Livi ab urbe cond. l. X. 36. 4—12½; 31 sor. ed. Teubneriana.

Mennyiségtanból: Algebrából: Hány koronát kell 20 éven át évenként kamatos kamatra fizetnünk, hogy ezen 20 év elteltével 12 éven át 1600 K-nyi évi járadékot húzhassunk?

Geometriából: Valamely háromszögben az *a* oldalhoz tartozó magasság $m_a = 20$ m, a *b* oldalhoz tartozó magasság $m_b = 24$ m, s a *c* oldalhoz tartozó magasság $m_c = 30$ m; mekkora a három oldal, a terület s a háromszög?

Az irásbeli vizsgálat eredménye: Magyarból 19 jeles, 15 jó 18 elégséges; latinból 13 jeles, 13 jó, 20 elégséges, 6 elégtelen mennyiségtanból 10 jeles, 21 jó, 20 elégséges, 1 elégtelen. Az irásbeli alapján mindnyájan szóbelire bocsáttattak.

A szóbeli vizsgálat alapján mindnyájan éretteknek nyilvánítattak: *Jelesen*: Ajtay László, Fertig Gyula, Gergely Pál, Grünwald Ernő, Péter Ferenc, Horváth Klára, Kasztner Riza. *Jól*: Bede Vilmos, Cupor Andor, Gelei Gyula, Heller Sándor, Orosz Ferenc, Simon László, Borbély Gizella, Doby Alice, Eisler Magda, Fries Erzsébet, Grünberg Erzsébet, Kathonay Amália, Klein Erzsébet, Lautmann Irén, Lederer Cecilia, Máthé-Szabó Margit, Mezey Anna, Stern Margit. *Éretteknek*: Antónya Sándor, Badóczy Béla, Badóczy Tamás, Barabás Miklós, Biró Kálmán, Csiki Albert, Ferencz József, Katona Gyula, Kerekes Imre, Király Lajos, Lőrinczy András, Pálffy Ferenc, Pálffy József, Sándor László, Sigmond István, Szantner János, Székely Miklós, Ullmann Lajos, Weiss Imre, Cupor István, Leöb Izsák, Szántó József, Orbán József, Ardényi Zsuzsánna, Kohn Katalin, Sándor Irén, Simon Ilona.

Br. Petrichevich Horváth Kálmán főgondnok úr által adott 200 K jutalmat a bizottság egyhangulag Fertig Gyulának itélte oda.

4. Június 1-én tartott javító vizsgálatra jelentkezett Weress Dániel, aki érettnek nyilvánittatott.

IX. FEJEZET.

Házi tornaverseny.

Május 16-án d. u. 3-tól gyönyörű időben házi tornaversenyt tartottunk. A versenyre nagy és előkelő közönség gyült össze. Kirándulási alapunkra önkéntes adományokból 1407·43 K gyült össze. Pénzintézetek és kereskedők pedig a versenyen győztes tanulók jutalmazására 3 szép dísztárgyat és 850 koronát adományoztak. A verseny műsorában a következő pontok voltak: felvonulás és szabadgyakorlatok után kötélhuzás, sikfutás, mászás, magas ugrás, súlydobás, távolugrás, szertornázás, súlyemelés, magasugrás rohamdeszkáról, játékok: füles labda, kótya, football. Nincs terünk arra, hogy a győztesek neveit felsoroljuk. Röviden csak annyit, hogy az alsó osztályok első győztesei 10 Kt, második győztesei oklevelet, a felső osztályok első győztesei 20 Kt, második győztesei szintén oklevelet nyertek. A szertornázásnál (magas és alacsony korlát, magas nyújtó), súlyemelésnél és rohamdeszka ugrásnál három díj volt: 20 K, 10 K, és oklevél. A főversenyben első győztes *Gergely Pál* VIII. (dísztárgy és 50 K), második *Gelei Gyula* VIII. (dísztárgy és 30 K), harmadik *Kerekes Ferenc* IV. o. t. (dísztárgy és 20 K). Távolugrásnál a felső o. legjobb eredménye 5·20 m. (Gergely), az alsónál 4·20 m. (Lévai); magasugrásnál 1·50 m. (Gergely), és 1·20 m. (Lévai); sulydobásnál a három legjobb eredmény: 8·44 m. (Heller VIII.), 8·30 m. (Létai VI.) és 8·27 m. (Pálffy F. VIII.).

A versenyek eredményét rövid beszéd kiséretében az igazgató hirdette ki s ő osztotta ki a jutalmakat. Örömünkre szolgált, hogy oly hosszú szünetelés után megint megkezdhettük saját tornatermünkben és szereinken az ifjúság testi nevelését, melyet a háborus viszonyok miatt a legjobb akarat mellett sem folytathattunk. S habár az eredmény a béke éveinek eredményét még nem közeliti meg, az ifjúság komoly igyekezettel megkezdte azt a munkát, amely a már kétszer elnyert lobogó és egyszer elnyert ezüstpohár végleges birtokát részünkre — remélhetőleg — biztosítani fogja.

A főtiszt. püspök úr buzdító beszédével 7 órakor ért véget az ünnepély, melyen a nagy közönség végig kitartott s láthatólag nagy gyönyörűséggel vett részt.

X. FEJEZET.

Ösztöndíjak, segélyezés, jutalmak, pályadíjak.

Ösztöndíjak.

a) Saját ösztöndíj-alapjainkból.

Konviktusi ösztöndíjak:

Konviktusi kedvezményt adtunk: 5 papnövendéknek à 600=3000 K, 14 gimn. tanulónak à 600=8400 K, 1 gimn. tanulónak 360 K, 20 g. t.-nak à 300=6000 K, 2 g. t.-nak à 900=1800 K. A konv. kedvezmények értéke 19980 K.

Másféle ösztöndíjak:

1. *Özv. Ferencz Albertné*, szül. *Cs. Sebes Lujza alapítvány* (532·27)[1] 14 K évi kamatát nem lehetett kiadni.

2. *Br. Győrffy Rózália alapítványának* (20920·—) kamatait nyerte Végh József V g. o. és Gelei Gyula VIII. g. o. t. Értéke 800 korona.

3. *Berde-családi ösztöndíjat* (71619·75) kapott laborfalvi Berde Gábor I. g. o. t. 800 K értékben.

4. *A milleniumi találkozók alapjából* (601·84) 26 K ösztöndíjat nyerte Gál Gyula II. é. teol.

5. *Ifj. Hadházy József emlékalapból* (751·52) 20 K ösztöndíjat kapott Székely László III. o. t.

6. *Dr. Nagy Károly emlékalapítvány* (2877·07) 80 K kamatját Kiss Jenő VII. o. t. kapja.

7. *Az 1887-ben végzett osztálytársak alapítványából* (1057·25) 45 K ösztöndíjat kap Máté Kálmán V. o. t.

8. *Az 1888-ban végzett osztálytársak alapítványából* (534·77) 18 K ösztöndíjat kap Székely Ferenc VII. o. t.

9. *Az 1889-ben végzett osztálytársak alapítványából* (1221·95) 30 K ösztöndíjat kap Biró Kálmán VIII. o. t.

10. *Id. Szentpétery nemes János alapítvány* (857·11) 22 K kamatját kapják Gelei Endre V., Nagy Ernő IV. o. tordai illetőségű tanulók.

11. *Az 1916/17. évi IV. o. hadikölcsön-alapítvány*-nak nem lévén kamatja nem adatik ki.

[1] Az alapítványok után zárójelben következő összeg az alapítványnak 1919. évi dec. 31. tőkéjét jelenti.

Segélyezés.

Iskolai dijakban elengedtünk 74 t.-nak 14208 K-t, Ellenzék tandíjsegély akciója révén kapott 70 tanuló 15736 K-t. Felsőbb osztályosok alsóbbak tanításáért kaptak 30-an 14890 K-t.

Jutalmak.

Az évzáró ünnepélyen, május 21-én a következő jutalmakat osztottuk ki:

a) *alapítványokból*;

1. *Gyöngyössy István VII. o. t. alapjából* (646·64) 30 K jutalmat nyer Nagy Albert VII. o. t.

2. *A Fehér Márton szépirási alapból* (650·71) 6 K jutalmat nyer Gál József VI., 2 K-t Kolumbán Mózes IV. o. t.

3. *Ilosvay Lajos alapítványból* (248·37) 40 K jutalmat nyer Fertig Gyula VIII. o. t.

4. *A Magyary Árpád alapból* (431·81) 15 K jutalmat nyer Gergely Pál VIII. o. t.

5. *Gmehling Richard emlékalapítvány* (1486·33) 34 K kamatját jutalmul kapja Fülöp József IV. o. t.

6. *A Pap Mózes erénydíjalapítvány* (238·95) 8 K kamatját az internátusban tanusított jó magaviseleteért Sigmond Ferenc VII. o. t. kapta.

7. *Serester Anna* (tőkéjét a kökösi egyházközség kezeli), *Tibáld József* (17878·02), *Batiz Dénes* (213·55), *Peielle István* (3329·77), a *költségvetés, 1866. o. t.* (491·03), *Lászlóczky Péter* (536·65), *Mikó Imre* (513·84), *Farkas Sándor—Kovács Róza* (114·17), *Ferencz József—Péterfi Zsigmond* (1141·16), *Szentgericei Iszlai József* (1050·97), *Kilyéni Ferencz Károly* (1046·90) alapokból, továbbá a *segélyző alapból* (440·—) *40—40 K jutalmat* kaptak: Friedl Ernő I., Deutsch Gábor, Fekete Miklós, Gál Endre II., Valkó László III., Kolumbán Mózes, Rosenberger Lajos IV., Fertig Gyula, Grünwald Ernő VIII., Deutsch Zoltán, Jánky Sándor, Pap Zsigmond I., Farkas Imre, Filep Andor III., Major József IV., Márton Ernő V., Kemény Béla br. VII., Gergely Pál VIII., Káti Kelemen, Gelei Endre, Ekárt Andor V., Orosz Ferenc VIII., Gál Gyula, br. Kemény János VII., Jakab Géza VI., Dobó Jenő, Máthé Kálmán V. o. t.; *20—20 K-t* br. Orbán János I., Deve-

cseri László, Hidegh László, Pálffi Zoltán, Simon Tibor III., Fekete László I., Ferencz József II., Kertész Miklós, Márton Miklós, Wollheimer Ferenc és Pál III., Horváth György, Simándi Tischler Béla IV. o. t., összesen 1340 korona.

8. *Rázmán Mózes emlékalap* (265·50) 10 K kamatját kapja Rázmán Mór III. o. t.

9. *Sipos Gábor-alap* (153·80) 5 K kamatját évközben készített legjobb magyar dolgozataiért nyeri Fertig Gyula VIII. o. t.

10. A *Kövendi Szász Gergelyné alap* (578·41) 10 K kamatját az önképzőkörben felolvasott legjobb dolgozatáért nyeri Fertig Gyula VIII. o. t.

11. *Az 1875-ben végzett osztálytársak alapitványának* (605·16) 25 K kamatját nyeri Fertig Gyula VIII. o. t.

12. *Az 1878—79-ben végzett osztálytársak alapitványának* (1753·49) 72 K kamatját jutalmul nyeri az ifjúság ítélete alapján Ajtay László VIII. o. t. az oráción tartott legjobbb beszédért.

13. *Az 1884-ben végzett osztálytársak alapitványából* (862·78) 35 K jutalmat kap Adler Nándor VII. o. t. az Apolló-Körben tanusított jó igyekezet és előmenetelért.

b) egyesek adományából:

1. *Báró Petrichevich-Horváth Kálmán* főgondnok úr adományából 50—50 K jutalmat kapnak Engel Pál, Végh József V., Kerekes Ernő, Vajda Ákos, Wollheimer József VI., Pálffi Antal VII. o. t., összesen 300 K.

2. *Dr. Borsai Áron* orvos úr adományából 50 K jutalmat nyer Ajtay László VIII. o. t.

3. *Molnár Jakab* úr adományából 50—50 K. jutalmat nyernek: Barabás László I., Ürmösi Károly II., Rázmán Mór III., Patik Tamás IV., Szentpáli Kálmán V., Létai István VI., Kiss Jenő VII., Péter Ferencz VIII. o. t. összesen 400 korona.

4. *Nemes Nagy Lajos* úr adományából 50 K jutalmat nyer Kerekes Ernő VI. o. t. az egyházi énekben tanusitott szorgalom és eredmény jutalmazásául.

5. *Dr. Ferenc József* jogtanácsos úr adományából 100—100 K jutalmat nyernek Székely László III., Fülöp József IV. o. t.

6. *Wertheimer Samu* úr adományából 100 K jutalmat nyer Szathmári János I. o. t.

7. *Baconi Géza* úr adományából 10—10 K jutalmat nyernek Almási András, Kún Ádám, Pap Károly, Bázsa József, Ferenci Ferenc II. o. t.

8. *Dr. Költő Gábor* úr adományából 20 korona jutalmat nyert br. Kemény Béla VII. o. t. a Reményben megjelent legjobb novelláért.

9. Az ifjuság adományából 300 K-t kapott Pálffy József VIII. o. t., az ifjusági zenekar vezetője.

Pályadijak.

a) *Alapítványokból:*

1. *Bulyovszkyné, Szilágyi Lilla alapítvány* (2612·20) 40 K kamatjára irni kellett az alapítólevél értelmében egy szavalásra alkalmas hazafias tárgyú költeményt. Érkezett 8 pályamunka, amelyek közül *Nagypénteki álom* című érdemes a jutalomra. Szerzője Jakab Géza VI. o. t. 10 K jutalmat nyer ugyanezen alapból szintén Jakab Géza a Reményben megjelent legjobb költemény jutalmazására.

2. *A Kovács János emlékalapból* (1591·16) 40 K tűztünk ki e tételre: Valamelyik XVIII. századbeli unitárius főgondnok, jótevő vagy tanár élete és működése. Érkezett egy pályamunka Szentábrahámiról, szorgalmi dijra érdemes. Szerzője Kiss Jenő VII. osztályú tanuló.

3. *A Kovácsi Antal alapból* (1782·39) 50 K tűztünk ki latin pályázati irásbeli vizsgálaton legjobb dolgozatot készitő tanuló jutalmazására. Jelentkeztek: Kőváry Jakab, Jakab Géza, Jeremiás Imre, Wollheimer József, Kerekes Ernő, Vajda Ákos VI., Nagy Albert, Ürmösi Jenő, Kiss Jenő, br. Kemény Béla, Pálffi Antal VII., Fertig Gyula, Grünwald Ernő VIII. o. t. A jutalmat egészben Vajda Ákos VI. o. t. kapja.

4. *A Kriza János alapból* (1041·80) 40 K tűztünk ki népköltési gyüjtemények jutalmazására. Érkezett 1 gyüjtemény, érdemes a jutalomra; szerzője Ekárt Andor V. o. t.

5. *A dr. Nyiredy Géza nevére tett alapitvány* (307·98) kamatjából 10 K jutalmat tűztünk ki (dr. Gelei József e dijat 20 K-val pótolta) e tételre: A műtrágyák fajai, előállitásuk módja, a természetes trágyák keletkezése, mindkettőnek gazdasági jelentősége. Pályamunka most sem érkezett.

6. *A Paget Olivér alap* (24761·07) terhére 350 K-t hirdettünk ki az angol nyelvből pályázati versenyen résztvevők jutalmazására. A pályázatra az 50 K jutalomra jelentkeztek Nagy Albert, Kiss Jenő VII., Vajda Ákos VI. o. t.; a 100 K-ra: Péter Ferenc VIII., Balázs Ferenc I., Pataki András, Máthé Sándor II. theol. Az 50 K jutalmat nyeri Nagy Albert, 25—25 K szorgalomdíjat nyernek Kiss Jenő VII., Vajda Ákos VI. o. t. A 100 K pályadíjat Balázs Ferenc I. teol. hallgató nyerte; dicséretet kaptak Máthé Sándor, Pataki András II. teol. és Péter Ferenc VII. o. t.

7. *A Pap Sándorné alapból* (463·03) 15 korona pályadíj volt kitűzve egy beköszöntő egyházi beszéd jutalmazására. Pályamunka most sem érkezett.

8. *A Remény alapból* (2469·59) 100 K-t tűztünk ki e tételre: Az unitárizmus Jókai „Egy az Isten" című regényében. Két pályamunka érkezett, melyek közül „. . . és ne is legyen soha vége" kiválóan érdemes a jutalomra. Szerzője Jakab Géza VI. o. t.

b) Egyesek adományából:

1. *Pálffi Márton és Nagy József* 30 K-t tűztek ki e tételre: Mit, miért és hogyan dolgozzunk? Egy pályamunka érkezett „A munka nemesít" cimmel, érdemes a jutalomra, szerzője Kiss Jenő VII. o. t.

2. *Csiki Gábor* lelkész 50 K jutalmat tűzött ki e pályatételre: Az én vallásos világnézetem. Pályamunka nem érkezett.

Összegezés.

1. *Ösztöndíjak*: Saját ösztöndíj-alapjainkból: Konviktusi ösztöndíjak 37 gimn. tanulónak 15660. Másféle ösztöndíjak 11 tanulónak 1641, összesen 17301 K.

2. *Segélyezés*. Iskolai segélyekben: Ellenzék tandíjsegélye 70 tanulónak 15736. Iskolai díjakból elengedés 74 tanulónak 14208. Alsóbb osztályosok tanításáért 30 tanulónak 14890, összesen 44834 K.

3. *Jutalmak*. Alapítványokból 50 tanulónak 1632. Egyesek adományából 20 tanulónak 1470, összesen 3102 K.

4. *Pályadíjak*. 10 tanulónak 510. 1—4. pontok alatt felsorolt segélyezések összege 65747 K.

III. RÉSZ.

Elemi iskola.

Elemi iskolánk négy éven át helybeli egyházközségünk leányiskolájában működött. Közös helyiség használata, a tanitók gyakori változása nagy befolyással voltak a gyermekekre. Nem csoda tehát, ha a gyermekeken érezhetők voltak a háborus évek.

Ezeknek a körülményeknek a tudatával költöztünk vissza a mult ősszel iskolánkba. Fájdalommal kellett azonban tapasztalni, hogy a régi szép tiszta tantermeink falain, padozatán és felszerelésein nagyon látszanak a durva kezek nyomai.

Az 1. 2. oszt. tanitására heti 22 órai munkával, erre az iskolai évre *László Gyula* áll. isk. ig. tanitó alkalmaztatott. A 3. 4. oszt. növendékeit *Nagy József* tanitotta.

A tanulók szeptember 1—5 napjaiban iratkoztak be. A tanévet szept. 8-án nyitottuk meg s a szokásos szünetek leszámitásával május 30 ig megszakitás nélkül tanitottunk.

Tanitásunkat *dr. Gál Kelemen* igazgató október 27-én meghallgatta. A tanulók dolgozatait átvizsgálta s közölte észrevételeit.

„*Segélyző alapunk*“ vagyona jelenleg; 1647 K 50 f és 500 K névértékű nem kamatozó hadikölcsönkötvény.

Ez iskolai évben unitárius tanulóktól 100 K, nem unitáriustól 200 K tandijat szedtünk. A segélyző alap részére unitárius 5 K-t, nem unitárius 10 K-t fizetett.

Az évzáró ünnepen *Kahlfürst Imre* úr 100 koronát adományozott két jó magaviseletű tanuló jutalmazására. Ebből 50 K-t László Gyula 4. oszt. t., 50 K-t Ferenci Ferenc 3. oszt. t. kapott. Baczoni Géza úr 30 K-t adott két szegény tanuló jutalmazására, ezt az összeget Istvánfi József és László Mózes 2. osztályú tanulóknak adtuk ki.

Első osztály. Tanító: *László Gyula.*

Antal Zoltán, Baconi Gábor r. k. Berecky Vilmos, Erdős László, Ferenc László ref., Fehérvári Ferenc r. k., Glatz Ágoston r. k., Grucza István r. k., Györke László, Horváth Kázmér ref., Istvánfi Géza, Kelemen Lajos, Komjátszegi Lajos, Koronka Ákos, Kovács Béla r. k., Kriza Andor, Lévai Gyula, Madarasi Ferenc r. k., Rosenfeld Jakab izr., Pap Jenő, Szigeti Lajos ref., Takács Jenő ref., Veres László, Neufeld Endre izr., Danka Dezső bl.

Második osztály. Tanító: *László Gyula.*

Bartha T. Mihály r. k.. Balogh Ferenc r. k., Bányai Károly ref., Bedő Ferenc, Blau Sándor izr., Fehérvári Géza r. k., Illés Lajos g. kath., Komáromi Béla, Istvánfi József, Kira Miklós, László Ferenc ref., László Mózes, Mocsán Aurél g. kath., Nagy Jenő, Nagy József, Karácsonyi Béla r. k., Pálfi Zoltán, Péter Géza, Rosenfeld József izr., Sumi Béla r. k., Vajda Gyula, Karácsony Sándor ref.

Harmadik osztály. Tanító: *Nagy József.*

Antal Tibor, Antónya Mihály bl., Bázsa Sándor, Blau Ármin izr., Csongvay Géza, Csáp József r. k., Daly János r. k., Dávid Zoltán izr., Dézsi Dezső, Erdős Ferenc, Ferkő Ferenc ref., Ferenc Béla ref., Ferenci Ferenc, Gál Jenő, Iszlai Ferenc, Izsák Béla izr., Hickl Rezső, Hild Dezső izr., Karácsonyi László r. k., Koronka Kálmán, Kurzberg Sándor izr., Lovász Ferenc ref., Mikó György r. k., Nagy József, Nagy Károly, Rosenberger László izr., Simon Endre izr., Simon János, Székely Dénes, Székely Károly, Váradi Albert, Váradi Gyula, Virág Mihály ref., Kelemen Erzsébet. *Magántanuló*: Kuhn László izr.

Negyedik osztály. Tanító: *Nagy József.*

Borbély Zoltán ref., Bogosi József, Braun Sándor izr., Csorba Béla ref., Dezső Sándor, Fülöp Béla, Gál Lajos bl., Gácsér József, Gálfi Elek bl., Iszlai István, Kahlfürst Tibor, Krämer Ernő r. k., Kovács Sándor, Kriza Sándor, László Gyula, Mikó Imre, Mocsán János g. kath., Moldován József g. kath., Nanovszki Károly, Pap László, Péter László, Péter László, Polcz Iván, Robáczky Tibor

r. k., Rosenberger Béla izr., Rosenberger János izr., Rosenberger Zoltán izr., Senkálszky László r. k., Szántner István r. k., Ulmann József, Végh Gyula, Zalányi Béla ref., Gál Ernő ref., Demes Károly bl., Man Loránd g. kath., Nagy Vilmos.

A tanulók statisztikája.

1. A nyilvános és magántanulók száma az isk. év végén: 117.

2. A tanulók száma az év végén, a szülők lakhelye szerint:

a) Helybeli: 112.

b) Kolozsmegyei: 3; Tordaaranyos vm.: 2.

4. Tanév végi létszám osztályok és felekezetek szerint:

1. oszt. unitárius = 13, ref. = 4, r. kath. = 6, izr. = 2, g. kath = 0.
2. oszt. „ = 11, „ = 3, „ = 5, „ = 1, „ = 2.
3. oszt. „ = 19, „ = 4, „ = 4, „ = 8, „ = 0.
4. oszt. „ = 19, „ = 5, „ = 4, „ = 4, „ = 3

4. A tanulók anyanyelve szerint: magyar = 114, román = 3.

5. Az iskolába beirt nyilvános és magántanulók számának alakulása az év folyamán:

a) Nyilvános tanulónak iskolai év elején beiratkozott: 114, iskolai év közben: 3, magántanulónak: 2, összesen: 119.

b) Iskolai év folyamán más iskolába ment át, vagy magántanuló lett: 2.

c) Az év végéig ebbe az iskolába járt: 117.

d) Az összes taneszközökkel birt: 106.

Az igazoltan mulasztott félnapok száma: 619.

6. Az ifjusági könyvtár jó része a forradalom alkalmával megsemmisült.

Tudnivalók a jövő iskolai évre.

(Ha e tekintetben a nyár folyamán valami változás áll be, kellő időben értesítést fogunk küldeni.)

Egyház főhatóságunk a testvér magyar egyházak főhatóságaival egyetértően s figyelembevéve a rendkivüli viszonyok által megokolt szükséghelyzetet, a magyar ifjúság nevelésének és oktatásának ügyét a jövő isk. évre az egész vonalon egyöntetűen rendezte. Ez a rendezés egyelőre kifejezetten csak egy esztendőre szól s e rendezéssel járó díjemeléseket a köztudomás szerint fennálló rendkivül súlyos értékviszonyok tették megokolttá. A testvéries egyetértéstől vezetett ez az egyöntetű rendezés azonban ezt a súlyosnak látszó terhet nagyban megkönnyiti. És egyházunknak módjában áll a mai ifjuságunk jövő nevelését ezután is megfelelően biztositani.

1. *Beiratás ideje.* A jövő 1920—21. tanévre a tanulók fölvétele szeptember hó 1—4. napjain d. e. 1—12, d. u. 3—5 óráig fog eszközöltetni. A tanév megnyitása szeptember hó 6-án délelőtt 8 órakor lesz. A konviktusi élelmezés 6-án fog kezdődni.

2. *Vizsgálatok.* A javitó-, pótló- és felvételi vizsgálatok aug. 30. 31-én tartatnak meg. *A folyamodványokat javitóvizsgálati engedélyért julius hó 25-ig az igazgatósághoz kell benyujtani*

3. *Felvétel.* Beiratkozáskor be kell adni az előző évi iskolai bizonyitványon kivül a születési és himl. oltási, 12 évnél idősebb tanulóknál az újraoltási bizonyitványt.

A felvételre a tanulók előbb az igazgatónál, azután az osztályfőnöknél jelentkeznek, aki a beiratáshoz tartozó egyéb teendőket végzi.

4. *Internátus.* A bennlakásért *jul. hó 25-ig* kell az igazgatósághoz folyamodni. A bennlakó tanulók kötelesek a legszükségesebb ágy- és fehérneműt magukkal hozni: t. i. töltött szalmazsákot, ágytakarót, legalább két rend ágyneműt, 6 inget, 6 lábravalót, 2 hálóinget, 6 zsebkendőt, 6 pár harisnyát, 3 törülközőt, továbbá téli és nyári viselő és ünneplő felsőruhákat. A leányotthon növendékei a fennt előirt ágy- és fehérneműn kivül mosdótálat, két portörlőt és két ablaktörlőt hozzanak magukkal.

5. *Konviktus.* Bennlakó tanuló a konviktusnak kötelezett tagja. Ez alól felmentést csak hitelesen megokolt esetben adhat az igazgatóság irásbeli folyamodásra.

A konviktusba való felvételért a folyamodványt *szintén julius hó 25 ig kell az igazgatósághoz benyujtani.* Az egész díjas helyért folyamodók iskolai bizonyitvanyukat, kedvezményért folyamodók pedig iskolai és szegénységi bizonyitványt, családi kimutatást és szülőik hatóságilag hitelesitett adókönyvi kivonatát csatolják. Minden folyamodó köteles a következő szülői nyilatkozatot mellékelni :

Szülői nyilatkozat.

Alulirott elismerem, hogy . . . . . nevü fiam (gyámfiam) az én tudtommal és beleegyezésemmel lép az 19 . . . tanévre a kolozsvári unitárius kollégium konviktusába. Kijelentem, hogy ez intézmény szervezetét és szabályait ismerem és annak dijait a szabályzatban meghatározott időpontban megfizetem.

(Lakóhely és kelet).

A szülő (gyám) aláirása.

(Tanuk.)

Szegénysorsu, jó előmenetelü és jó magaviseletü tanulók kérésükre a konviktusban a rendelkezésre álló alapitványok erejéig kedvezményben részesülhetnek.

A kedvezményt a tanuló évközben is elveszitheti, ha elégtelen osztályzatot kap, vagy kevésbbé szabályszerü magaviseletet tanusit.

Aki folyamodványát kellő időben be nem nyujtja, az kedvezményre egyáltalában nem számithat: felvételre is csak abban az esetben, ha a létszám megengedi.

Kellően föl nem szerelt folyamodványokat nem veszünk tekintetbe.

6. *Díjak. Az elemi iskolában:* 300 korona, mely összeg két egyenlő részletben a beiratkozáskor és a II. félév elején fizetendő. Igazolt szegénység esetén, kérésre részben, vagy egészben való engedménynek van helye. A segélyző alap javára legalább 10 koronát fizet az, aki tandij elengedésben nem részesült.

A főgimnáziumban: nyugdijjárulék, beiratási díj 60·—, tandíj 160·—, fenntartási díj 1440 korona. A két utóbbi díj 8 részre oszlva a szülők vagyoni viszonyai szerint részben vagy egészben

elengedhető. Az összes elengedések a befolyó egész évi díjak végösszegének 25% ig mehetnek. Belső emberek, elbocsátott hivatalnokok gyermekei a segély elengedésénél külön figyelemben részesülnek. A 60 korona senkinek el nem engedhető. A díjak két részletben fizetendők a beiratkozáskor és a II. félév elején, febr. 1—5 napjain. Magántanulók ugyane díjakat fizetik.

Az internátusban. Bennlakó elemi iskolai, gimn. és leányotthoni tanuló 800 K internátusi díjat fizet két egyenlő részletben, a beiratkozáskor és febr. 1—5. napjain. A kapható teljes, vagy részkedvezmény ugyanolyan arányú, mint a gimnáziumnál. Főiskolai fiu- és leánytanulók 1200 K-t fizetnek, szintén két részletben. Itt kedvezmény nincs.

A konviktusban. Az élelmezés díja 1400 korona. Ezen kivül terményekben minden tanulónak 100 kg. szitált búzaliszt, 5 kg. zsír, 100 tojás, 10 kg. hüvelyes (bab, borsó vagy lencse). Teriték díj 10 K. Az igazgatóság előterjesztésére a főhatóság a díjakat a szükség szerint év közben is megváltoztathatja. A díjak két havonként öt egyenlő részletben előre fizetendők, a teritékdíj előre egy összegben. A termények két egyenlő részletben előre a beiratkozáskor és a II. félév elején. A díjak a szabályszerű isk. szünetekre nem terjednek ki. A szüneti élelmezés díja a napi árakhoz képest állapittatik meg.

TARTALOM

Kozma Ferenc 1844—1920. — — — — — — — — — — — — — — — 3

I. RÉSZ.

Theológiai akadémia — — — — — — — — — — — — 5

II. RÉSZ.

Főgimnázium — — — — — — — — — — — — — — — 13

I. fejezet. Adatok az 1919—20-ik év történetéhez — — — — — — 13

II. „ Tanári testület — — — — — — — — — — — — — — 22

III. „ Kollégiumi könyvtár — — — — — — — — — — — — 24

IV. „ Szertárak — — — — — — — — — — — — — — — 24

V. „ Ifjuságí egyesületek és alapok — — — — — — — — — 25

VI. „ A tanulók névsora és osztályozása — — — — — — — — 27

VII. „ A tanulók statisztikája — — — — — — — — — — 32

VIII. „ Érettségi vizsgálatok — — — — — — — — — — — 36

IX. „ Házi tornaverseny — — — — — — — — — — — — 38

X. „ Ösztöndíjak, segélyezés, jutalmak, pályadíjak — — — 39

III. RÉSZ.

Elemi iskola — — — — — — — — — — — — — — — 44

Tudnivalók a jövő iskolai évre — — — — — — — — — — — — — 47